Yeşil martı

Kasım 2017
Sayı: 06

ÜCRETSİZDİR

SARIYER BELEDİYESİ KENT KÜLTÜRÜ VE YAŞAM DERGİSİ

İstanbul'da Boğaziçi'nde, Bir fakir Orhan Veli

SARIYER BELEDİYESİ
TÜYAP KİTAP FUARI'NDA

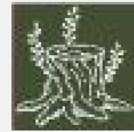

4-12 tarihleri arasında düzenlenecek TÜYAP Kitap Fuarı'nda olacağız. Eski sayılarımızı ve kitaplarımızı standımızdan ücretsiz edinebilirsiniz.

İyi ki varsın edebiyat

SARIYER BELEDİYESİ
36. ULUSLARARASI İSTANBUL
KİTAP FUARI'NDA

4 - 12 KASIM 2017

www.istanbulkitapfuari.com

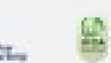
kitapfuari istanbulkitapfuari

Ziyaret Saatleri | Hafta sonu* : 10.00 - 20.00
Hafta içi : 10.00 - 19.00
(*12 Kasım: 10.00 - 19.00)

İpek Yolunun İki Ucu: Türkiye ve Kore
2017 Kore Cumhuriyeti
Uluslararası İstanbul Kitap Fuarı Onur Konuğu

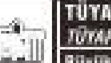

TÜYAP İSTANBUL
TÜYAP FUAR VE KONGRE MERKEZİ
TÜYAP FAIR CONVENTION AND CONGRESS CENTER
Büyükçekmece, İstanbul / Turkey

BU FUAR 5174 SAYILI KANUN GEREĞİNCE TOBB (TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ) DENETİMİNDE DÜZENLENMEKTEDİR.

Sevgili Dostlar,

ŞÜKRÜ GENÇ Sarıyer Belediye Başkanı

BİR *ayı daha geride bırakırken, YEŞİL MARTI'nın güzelliklerle dolu yeni bir sayısı ile daha karşınızdayız.*

Yeşil Martı bu ay, kendisini ve edebi mirasını bu güzelim kentle, İstanbul ile özdeşleştirdiğimiz bir İstanbul şairi ile; ORHAN VELİ dosyasıyla çıkıyor karşınıza.

O sadece "İstanbul'un Şairi" olarak değil, aynı zamanda da "tevazu" abidesi olarak da iz bıraktı, düşün, sanat ve edebiyat yaşamımızda. "Bir Garip Orhan Veli'yim" şeklinde ifade ettiği o erişilmez edebi maharetinin üzerine çıkabilmek, kendisinden sonra gelen nesillerde pek az şaire nasip oldu.

Orhan Veli'nin birbirinden özel ve eşsiz eserlerinin, edebi kişiliğinin ve sanat dünyamıza bıraktığı paha biçilmez mirasının analizini, belki de onun kadar usta işi dokunuşlarla kültür ve yazın dünyamızın usta kalemlerinden aktarıyoruz sizlere.

Bu sayımızda ayrıca İstanbul'un ve Sarıyer'in eşsiz bir köşesini Rumeli Feneri'ni, ve fenerin tarihi yapısını, gözetleme kulelerini, kalelerini ve deniz fenerinin bilinmeyenlerini okuyacaksınız.

Hani demiş ya şair:

"İşim Gücüm Budur Benim

Gökyüzünü Boyarım Her Sabah

Hepiniz Uykudayken

Uyanır Bakarsınız ki Mavi..."

Sarıyer Belediyesi olarak bizim işimiz gücümüz de, her alanda olduğu gibi kültür sanat alanında da her ay sizlere birbirinden keyifli okumalar sunmak.

Uluslararası İstanbul Kitap Fuarı "İyi ki varsın edebiyat" sloganıyla 36. defa kapılarını açıyor. Sarıyer Belediyesi olarak kültür yayınlarımız ile fuarda yer alacağız. Tüm edebiyatseverleri fuara ve standımıza davet ediyorum.

Birlik ve beraberlik içinde, kültürden ve sanattan hiç kopmadan geçireceğiniz neşeli ve mutlu bir ay dileklerimle.

Kapak Resmi: **Utkucan Akyol**

Yeşil martı
yesilmarti@sariyer.bel.tr

Kasım 2017
Sayı: 06

Sahibi: T.C. Sarıyer Belediyesi adına **ŞÜKRÜ GENÇ**

Genel Yayın Yönetmeni
CENGİZ KAHRAMAN
kahramance@gmail.com

Genel Koordinatör
İSMAİL ERDEM
ismailerdem67@gmail.com

Yayın Kurulu
Halil Genç
Vecdi Çıracıoğlu
Filiz Coşkun
Cengiz Kahraman
Aslan Özdemir

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
ÖNDER KÖMÜR
onderkomur1983@gmail.com

Adres: Yaşar Kemal Kültür Merkezi, Derbent Mahallesi Akgün Caddesi No: 1 Sarıyer / İstanbul **www.sariyer.bel.tr**

Yapım: MAVİ MEDYA

Editör
ASLAN ÖZDEMİR
aslan.ozdemir@gmail.com

Yayın Koordinatörü
VECDİ ÇIRACIOĞLU
vecdihisar @gmail.com

Kreatif Yönetmen
MUSTAFA GÖKMEN
mustafagokmene@gmail.com

Halaskargazi Cad. Badur İşhanı No:20 K:7
Şişli 34371 İSTANBUL Tel: 0212 241 21 39

Baskı
Turkuvaz Haberleşme ve Yay. A.Ş. Sabah Matbaa Tesisleri Sancaktepe / İstanbul
Tel:
0216 585 90 00

Aylık süreli yayındır.

'İstanbul'da Boğaziçi'nde bir garip Orhan Veli'

İBRAHİM BAŞTUĞ

Bütün benliğiyle İstanbul'dur o: Ağaçlarda sallanan yapraklardan sucuların çıngıraklarına, ağların çekildiği dalyanlardan bir kadının suya değen ayağına... Ve o "gözleri kapalı" olsa da "İstanbul'u dinliyor" hâlâ. Peki İstanbul, Orhan Veli'ye hak ettiği değeri veriyor mu?

ORHAN Veli'nin İstanbul'unun izlerini şiirlerinden daha çok onu tanıyanların anılarında buluruz. Şiirlerinde adı geçen İstanbul semtlerinin sayısı fazla değil: **Kapalıçarşı, Mahmutpaşa, Alemdar, Sandıkburnu, Eyüp, Yüksekkaldırım, Galata Köprüsü, Galata, Beyoğlu, Fulya, Boğaziçi, Bebek, Rumelihisarı, Üsküdar, Kızkulesi, Çamlıca Tepesi, Kalender, Göksu.** Beykoz'u ise **"Doğduğum köy"** diye anar. Çocukluğunun bir dönemini yaşadığı Cihangir'e şiirlerinde rastlanmaz. Adı geçmese de İstanbul'un birçok semti onun şiirinde martıyla, rüzgârla, yaprakla, sucuların çıngıraklarıyla kendini duyurur. **"Urumelihisarı'na oturmuş"**tur ama tam karşısında çok sevdiği Anadoluhisarı ve Göksu Deresi olduğunu da akılda tutmak gerekir. Çamlıca Tepesi'ne çıkmıştır "Yan gelebilmek" için ama Boğaz'dan akan "bin türlü mavi"dedir gözü.

Baştan ayağa İstanbul kestiği **"İstanbul'u Dinliyorum"** adlı şiirinde çizdiği panorama, mimari ve kültürel geçerliğini değilse bile şiirsel etkinliğini sürdürüyor. Ancak şu sıralar başlayan, şehrin mimari ve kültürel hafızasını bütünüyle sileceğe benzeyen **"kentsel dönüşüm planı"** uygulanınca **Orhan Veli**'nin İstanbul'undan geriye ne kalır bilinmez. Epeydir denizden karnını doyuramayıp sokak aralarındaki çöp birikintilerine dadanan martıların kaderinin, bu hepten beton labirentine dönüşecek kentte ne olacağının bilinemeyeceği gibi.

İstanbul'da üç cadde (biri Beykoz, ikisi Büyükçekmece'de) dört sokak (Kartal, Ümraniye, Avcılar, Bahçelievler'de) **"Orhanveli"**, **"Orhanvelikanık"** ya da **"Şairorhanveli"** adıyla anılıyor. İnternet arama motorlarının harita sayfasına **"Orhan Veli Kanık"** yazdığınızda Tekirdağ 100. Yıl, Elazığ Kovancılar ve Mersin Silifke'de ilki sokak, öbür ikisi cadde üç kayıt daha sıralanıyor.

Şairin, adını yaşatan bütün bu semtlerden yalnız Beykoz'la hemşerilik bağı var. "Doğduğum köye müşteri taşıyan/ Şirket vapurları bu şehirdedir" dizeleri "Bir Şehri Bırakmak" adlı şiirinden.

Beykoz'u iyi bilen iki yazın adamıyla; Türkçenin değerli deneme yazarlarından Uğur Kökden ve dostum öykü yazarı Hürriyet Yaşar ile Beykoz'da, İshakağa Caddesi'nin alt başında, Orhan Veli'nin **"13 Nisan 1914 Pazartesi günü sabahı, saat 7 sıralarında"** doğduğu evin karşısındayız. Üç katlı evin ikinci kat pencerelerinden biri açılıp **"Dilerseniz evi gezebilirsiniz"** daveti en çok Uğur Bey'i şaşırtıyor: **"Şanslısınız hadi, ben belediyenin danışmanıyken girmeyi başaramadım vaktiyle!"**

DOĞDUĞU EV VE İLK ŞİİRLERİNİ YAZDIĞI YALI YIKILIYOR

Evin arka cepheden genel bir

fotoğrafını çekmek için bahçeye geçtik. Pencereden bizi içeri çağıran Osman Özer, babası Mustafa Hayrettin Bey'in bu evi 1939'da **Orhan Veli'**nin kız kardeşi Firuzan Hanım'dan aldığında bahçesinin daha büyük olduğunu söyledi. Orhan Veli'nin bu bahçede oyunlar sahnelediğini, **Salah Birsel** de **Boğaziçi Şıngır Mıngır** adlı kitabında uzun uzun anlatır. Hatta bahçede sahnelenen oyunlardan biri, Orhan Veli'nin yazdığı "Doktor İhsan"dır.

Üç katlı ev, mimari özgünlüğünü gerek yer ve tavan döşemesi, gerekse yüksek kapılarıyla orta katta koruyor. Alt kat sonradan ekleme ve bölmelerle değişmiş. Üst kat ise Osman Bey'in de söylediği gibi tamamen **"sonradan çıkılmış"**; alelade kapıları ve ahşap döşemesiyle alt katlardan ayrılıyor.

Taşlıkta sağdaki ahşap merdiven vaktiyle evin hanımlarının yaşadığı "harem" bölümüne çıkıyor; hemen karşısındaki daha genişçe ahşap merdivense "selamlık" bölümüne. Yukarı katlarda odalardan birbirine geçişler var. Orta kat ön cepheye bakan, bir kapısı selamlık merdivenine, diğer kapısı bitişiğindeki odaya açılan odaya geldiğimizde Osman Bey'in sesi biraz dağınıklık için (yatağını toplamayı ihmal etmiş) özür dilemekten, biraz heyecandan çatallaşıyor. **"Ben 1945 yılında bu odada doğmuşum; muhtemelen Orhan Veli de burada doğdu."**

Sonra kederle ön cepheye bakan pencerelerden sağ köşedekini göstererek dikkatimizi oraya çekiyor:

"Gördüğünüz gibi ev çökmeye başladı; ölçtüm tam 24 santimetre kaymış bu tarafa." Hem girişteki taşlığın, hem yukarı katlara çıkan selamlık merdiveninin duvarlarında renkli duvar resimleri varmış. Yıllar önce resimlerin üzeri badanayla örtülmüş. Osman Bey "Sonradan anladık değerini" diyor. "Bir üniversiteden resim hocaları getirip maliyet hesaplattık, resimlerin üzerindeki badanayı kaldırmak bizim boyumuzu aştı." Evin kurtarılması, **Orhan Veli** adına yaraşır bir işleve kavuşması üzerine konuştuk ayaküstü...

Beykoz sahilinde, **Ahmet Mithat'**ın yalısının yanı başındaki çay bahçesinde Osman Bey de bize katıldı. Uğur Kökden, şairin **"Deniz"** adlı şiirinin giriş dizelerini okuyor: **"Ben deniz kenarındaki odamda,/ Pencereye hiç bakmadan,/ Dışarda geçen kayıkların/ karpuz yüklü olduğunu bilirim"** (Bütün Şiirleri, 1982)... Şairin doğduğu ev kıyıdan epey içeride ama Uğur Bey'in bu şiirle ev arasında kurduğu ilişkiyi yadırgamadım önceleri doğrusu. Masadakiler de yadırgamamış olmalı ki itiraz gelmedi kimseden. Sonraki dizeler aklımda bir soru çengeliyle asılı gezdim birkaç gün: "Deniz, benim eskiden yaptığım gibi,/ Aynasını odamın tavanında/ Dolaştırıp beni kızdırmaktan/ Hoşlanır." Ama şiir bu, gerçeklikle bire bir örtüşmesini beklemiyorum. Şair başka başka evlerdeki deneyimlerini şiirinde birleştirebilir pekâlâ. Belki de Boğaz'ın karşı yakasında, Emirgân'daki İki Kuleli Yalı'da kalınan bir gecenin sabahına ait panoyu söze döktü... Değil mi ki ünlü "İstanbul'u Dinliyorum" şiirindeki **"Loş kayıkhaneleriyle bir yalı"** dizesine bu yalının kayıkhanesi esin vermiştir. (Ziya Şav, İki Kuleli Yalı, 2011) "Deniz" adlı şiir 1937 Eylül'ünde Varlık dergisinde yayımlandığına ve İki Kuleli Yalı 1939'a dek varlığını koruduğuna göre bu olanaklı! Ama **"Ve sahile çekilmiş dalyan direkleri"** dizesi de var; Beykoz'un ünlü dalyanlarını akla düşürüyor...

Zihnimde asılı duran soru çengeli Orhan Veli araştırmam sırasında çevirdiğim her sayfanın rüzgârıyla sallanıp varlığını duyurdu. Sonunda Boğaziçi Şıngır Mıngır'ın Orhan Veli ve onun Beykoz'una ayrılan bölümünde şu bilgiyle karşılaştım: "Hacı Nuri Ahmet Bey (Orhan Veli'nin anneden dedesi), 1933 yılında **Ahmet Mithat Efendi Caddesi'**ndeki 15 numaralı yalıyı alır. Şimdilerde yine Beykoz'da, yeri üst köşe olan Yalıköy'de salınan yalı üç katlıdır. Altında iki dükkân. Üst katlara bunların arasından çıkılır. Her katta dört oda. İkisi denize bakıyorsa, ikisi de caddeye dönüktür. Orhan Veli ilk şiir denemelerini burada yazmaya başlar."

Orhan Veli'nin uğradığı evlerden bir diğeri Sarıyer'dedir: "Orhan Veli 1945-1950 yıllarında ise sürekli Sarıyer'de görünür.

Beykoz Vapur İskelesi'nin kuzey yanındaki yalı Salah Birsel'in tarifine uyuyor. Bakımsızlıktan yıkılmak üzere olan bu yalının, şairimizle ilişkisini gösterir herhangi bir işaret taşımadığını belirtmeliyim. Yine de bu demek değildir ki deniz mutlaka bu yalıda şairin tavanına ayna tutmuştur...

DEGÜSTASYON'A DEĞİL LAMBO'YA GİDERDİ

Orhan Veli'nin bütün şehirlerle ilişkisinde alkol motifi baskındır ama onun İstanbul'u alkol düzeyi yüksek bir İstanbul'dur. **"Canan ki Degüstasyon'a gelmez/ Balıkpazarı'na hiç gelmez"** dizeleriyle damıtılmıştır bu ilişki. Öte yandan bu kısacık şiir; kent, şair, sevgili üçgenini betimliyor görünse de Ahmet Hâşim'e uzanan bir esin alanı var. Haşim'in **"Canan ki gündüzleri gelmez/ Akşam görünür havz üzerinde"** dizelerine kadeh kaldırarak verilmiş bir selamdır. Bilindiği gibi Orhan Veli'nin **"Bir de rakı şişesinde balık olsam"** dizesi de Hâşim'in **"Göllerde bu dem bir kamış olsam"** dizesiyle kadeh tokuşturur.

Degüstasyon, şiirde adı geçtiği için ünlüdür ancak kardeşi Adnan Veli'nin tanıklığından biliyoruz ki onun asıl mekânı, arkadaşı Lambo'nun yeridir: "İstanbul'da nadiren Degüstasyon'a, sık sık da Balık Pazarı'ndaki Lambo'ya giderdi. Lambo onun en sevdiği dostlarındandı. Tepebaşı'nda, sokak aralarındaki meyhanelere devam ettiği de olurdu." (Orhan Veli İçin, 1953)

Orhan Veli'nin Lambo müdavimliği Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'ndan arkadaşı Erol Güney'in anılarına da yansır: **"Evde içki yoktur, yarım saatliğine Lambo'ya gider, iki tek atıp döner. Bir keresinde de evin cumbasında oturup konuştukları basamakta sızar kalır."** Bu evi biraz açmadan geçmeyelim. Orhan Veli okuru anımsayacaktır **"Sere Serpe"** adlı şiirini: *"Uzanıp yatıvermiş, sere serpe;/ Entarisi sıyrılmış, hafiften;/ Kolunu kaldırmış, koltuğu görünüyor;/ Bir eliyle de göğsünü tutmuş./ İçinde kötülüğü yok, biliyorum;/ Yok, benim de yok ama.../ Olmaz ki!/ Böyle de yatılmaz ki!"*

İşte Orhan Veli'nin cumba basamağında sızıp kaldığı ev, bu şiire esin veren Bella'nın evidir. Bella ise Erol Güney'in karısı Dora'nın kız kardeşi. Yanlış anlaşılmayı önlemek için belirtmeliyim; şiire konu olan olay, Bella'nın annesiyle birlikte kiraladığı **"İstiklal Caddesi'**ndeki Hacopulo Hanı'nın çekme katında bütün Boğaz'ı ve Haliç'i gören" bu dairesinde değil, Ankara'da **Sabahattin Eyuboğlu'**nun evinde yaşanır. Aradan yaklaşık iki yıl geçmiş, Bella İstanbul'a yerleşmiştir. "Dört yıl kadar oturdukları bu evin konukları arasında Orhan Veli de vardır. Gelir, bir köşede oturur, konuşulanları sessizce dinler." (Haluk Oral-M. Şeref Özsoy, Erol Güney'in Ke(n)disi, 2005)

Orhan Veli'nin uğrağı evlerden bir diğeri Sarıyer'dedir: **"Orhan Veli 1945-1950 yıllarında ise sürekli Sarıyer'de görünür. Hiç değilse İstanbul'a düştüğü vakitler. O yıllarda Sarıyer'de kalabilecek bir yeri vardır. İskele dolaylarında Canlı Balık'ın tam karşısında, 71 no'lu evde annesiyle Füruzan -elbet Füruzan da büyümüştür- oturmaktadır."** (Boğaziçi Şıngır Mıngır) Orhan Veli'yi İstanbul'un Anadolu yakasından da uzak düşünmemek gerek: **"Boğaziçi'ne,**

Orhan Veli'yi şiirlerinde geçen martıyla betimleyen heykeli yine şiirlerindeki gibi Rumelihisarı'ndan İstanbul'u seyrediyor. FOTOĞRAF: İ. BAŞTUĞ

İstanbul Türküsü

İstanbul'da Boğaziçi'nde
Bir fakir Orhan Veli'yim
Veli'nin oğluyum
Târifsiz kederler içinde.

Urumelihisarı'na oturmuşum
Oturmuş da bir türkü tutturmuşum:

"İstanbul'un mermer taşları
Başıma da konuyor, konuyor aman martı kuşları;
Gözlerimden boşanır hicran yaşları;
Edalı'm,
Senin yüzünden bu hâlim."

"İstanbul'un orta yeri sinama;
Garipliğim, mahzunluğum duyurmayın anama;
El konuşur, sevişirmiş,bana ne?
Sevdalı'm,
Boynuna vebâlim!"

İstanbul'da, Boğaziçi'ndeyim
Bir fakir Orhan Veli
Veli'nin oğlu;
Târifsiz kederler içindeyim.

Orhan Veli Kanık

Bedava

Bedava yaşıyoruz, bedava;
Hava bedava, bulut bedava;
Dere tepe bedava;
Yağmur çamur bedava;
Otomobillerin dışı,
Sinemaların kapısı,
Camekanlar bedava;
Peynir ekmek değil ama
Acı su bedava;
Kelle fiyatına hürriyet,
Esirlik bedava;
Bedava yaşıyoruz, bedava.

Orhan Veli Kanık

hele Göksu Deresi'ne bayılırdı. Bu derenin denize karıştığı noktadaki kırmızı eve, oldum olası hayrandı. Balık tutmak, kürek çekmek, yüzmek en hoşlandığı şeylerdi." (Orhan Veli İçin, 1953)

Yüzmekten söz açılınca Caddebostan Plajı'nı anmamak olmaz: "Burası Orhan Veli'nin 'vazgeçemediği' yerlerden birisidir. Her yaz, fırsat buldukça, o çok sevdiği denizle, burada bütünleşir." (M. Şeref Özsoy, **Kanık'sadığım Biri Orhan Veli,** 2001)

Salah Birsel'in, **Boğaziçi Şıngır Mıngır**'ında Orhan Veli'nin çocukluk arkadaşı Halim Güzelson'la Avrupa'da kafaları çekip Asya'ya geçişleri anlatılır ki hatırı sayılır bir maceradır, aktarılmazsa bu yazı eksik kalır: "Halim'le İstanbul'da bir meyhanede kafayı bulup da Beykoz'a giden son vapuru kaçırırlarsa **Rumeli** kıyısını tarayan vapura sığınırlar. O vapur, Beykoz vapurundan sonra, gece saat on birde kalkmakta, yolcularını Sarıyer'e boşalttıktan sonra da gelip Anadolukavağı'nda yatmaktadır. Bizim iki ahbap çavuş da Anadolukavağı'ndan Urumyeri'ne, Serviburnu'na kaymakta, oradan Beykoz Çayırı'na vurup gecenin ikisinden sonra Yalıköyü'ne gelmektedirler. Kış geceleri bir şişe konyak onlara arkadaşlık da eder."

"İstanbul şairi" unvanını **Yahya Kemal'**den alamadıysa da iki elin parmaklarını geçmeyecek sayıdaki İstanbul konulu şiiriyle çağına damgasını vurdu. Ondan sonra **"İstanbul'u dinlemek"** için "gözlerimizi kapatır" olduk. Sandal sefasına çıkan kadınların göbek adı Mualla; **"Üsküdar'da Kâzımım türküsünü"** söyleyen kalmadıysa da biz yine ota köke bakıp efkârlıyız. Ve denizi seviyoruz; **"Denizi kim sevmez/ Üstünde ve kenarlarında/ Balık/ Tutulduktan sonra."** Fransız şiirindeki albatrosun rütbesine denk pırpırları Türk şiirinde martının omuzlarına o taktı. Güzel, çirkin, vasat bütün kadınlar, aşk üstüne yazılmış her şiirin "kendileri için yazıldığını" sanıyor hâlâ...

"GÖMMEDEN ÖNCE BİRAZ GEZDİRİN BENİ"

Orhan Veli'nin **Rumelihisarı,** Aşiyan Mezarlığı'ndaki mezarını arkadaşları para toplayarak yaptırdı. Abidin Dino'nun mezar düzenlemesi, mimar Nevzat Kemal'in denetiminde uygulandı. Mezar taşındaki yazı ise Prof. Emin Barın'a ait.

Orhan Veli'nin Beykoz'da başlayan yaşam serüveninde İstanbul, çocuk kalbinde iz bırakan bir ayrılık ve özlemin de adıdır. Beşiktaş Akaretler'de ilkokula başladıysa da ertesi yıl **Galatasaray Lisesi**'nin ilk kısmına geçen Orhan Veli, dördüncü sınıftayken babasının işi nedeniyle Ankara'ya gitti. **"Hicret"** adlı şiiri, ilkgençlik yıllarında uzak kaldığı İstanbul'dan bu ayrılışı düşündürür: **"Damlara bakan penceresinden/ Liman görünürdü/ Ve kilise çanları/ Durmadan çalardı, bütün gün./ Tren sesi duyulurdu yatağından/ Arada bir/ Ve geceleri./ Bir de kız sevmeye başlamıştı./ Karşı apartımanda./ Böyle olduğu halde/ Bu şehri bırakıp/ Başka şehre gitti."**

Adnan Veli'den öğreniyoruz; daha 12 yaşındayken Beykoz'daki komşularının on yaşındaki kızı Fetanet'e âşık oldu. Ama bu aşk uzun sürmedi. **"Orhan bir müddet sonra yine Beykoz'da, 'Pembeliler' adını verdiği üç kız kardeşin en küçüğü olan 'Firdevs'e' tutuldu."**

Üniversite çağında İstanbul'a geri döndü (1932). İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'ne dört yıl devam ettiyse de bitirmedi. Ankara'da iş bulduğu için (PTT'de memurluk) İstanbul'dan ayrılmak zorunda kaldı (1936-41). Askerliğini Gelibolu'da yaptı (1941-1944). Askerlik dönüşü yine Ankara'da, MEB Tercüme Bürosu'nda çalıştı (1944-47). On beş günde bir çıkardığı "Yaprak" dergisini bütün parasızlığına karşın, gerektiğinde

Orhan Veli'nin Aşiyan Mezarlığı'ndaki heykeli, doğup büyüdüğü Beykoz'a bakıyor.

paltosunu satma pahasına 28 sayı yaşatabildi (1 Ocak 1949-15 Haziran 1950). Dergiye son verince İstanbul'a döndü. Ara Güler'in tanıklığına göre Yaprak dergisini Taksim, Harbiye, Şişli'deki gazete bayilerine Orhan Veli'nin kız kardeşi Firuzan Hanım dağıtır, **Orhan Veli** ise Karaköy, Cağaloğlu ve Sahaflar'daki bayileri gezerdi. Ara Güler de zaman zaman onlara yardım olsun diye Galata Köprüsü'nde, Adalar Vapur İskelesi'ndeki bayi Kemal'e dergi bırakırdı. (Karada iskele olmadığı için vapurlar köprüden kalkıyordu.) "Köprü Kemal en çok satardı. Çünkü her adaya giden ona uğrardı." (Bir Devir Böyle Geçti Kalanlara Selam Olsun, 1994)

Onun İstanbul'a bu gelişi belki de en sıkıntılı gelişiydi. MEB Tercüme Bürosu'ndaki işinden olduktan sonra arkadaşlarının da desteğiyle çıkardığı, kendini bütün benliğiyle adadığı dergiyi yaşatamamış, sevdiği kadını da Ankara'da bırakmıştı. Öldüğünde cebinde bulunan diş fırçasını sardığı kâğıttaki **"Aşk Resmigeçidi"** adlı şiirde dediği gibi son sevgilisi dert ortağı ve dostudur: ***"Gelelim sonuncuya./ Ona bağlandığım kadar/ Hiçbirine bağlanmadım./ Sade kadın değil, insan./ Ne kibarlık budalası,/ Ne malda, mülkte gözü var./ Eşit olsak, der,/ Hür olsak, der./ İnsanları sevmesini de bilir,/ Yaşamayı sevdiği kadar."***

"Bazan Beyoğlu'ndan Sarıyer'e kadar yürüyerek, ıslık çalarak gittiği olurdu" diyor kardeşi Adnan Veli.

"Bir Şehri Bırakmak" adlı şiirinde **"Bu şehirdedir işim, gücüm,/ Ekmek param"** dizelerini şu dizeler izler: "Fakat bütün bunlara mukabil/ Yine budur başka bir şehirdeki/ Bir kadın yüzünden/ Bıraktığım şehir"... İstanbul'u bırakıp gittiği o şehir Ankara olsa gerek, o sevgili ise "Sade kadın değil, insan" dediği **Nahit Hanım**! Bu da başka bir yazının konusu...

Ankara ve İstanbul onu ölümünde de paylaşamadı; Ankara'da belediyenin açtığı çukura 10 Kasım 1950 gecesi düştükten birkaç gün sonra İstanbul'da bir arkadaşının evinde fenalaştı. Cerrahpaşa Hastanesi'ne kaldırıldı, alkol zehirlenmesi tedavisi uygulandı. O gece, 14 Kasım Salı 23:20'de öldüğünde henüz 36 yaşındaydı. Cenazesi 17 Kasım Cuma öğlen **Beyazıt Camii**'nden kalktı.

Cemal Süreya'nın **"Gömmeden önce biraz gezdirin beni"** dizesi Orhan Veli'nin cenaze törenine bir özenme gibidir. **Beyazıt'tan Çemberlitaş'a, Sultanahmet'e yaklaşınca Babıâli Yokuşu'na sapıp Sirkeci'ye eller üstünde taşınan bir tabut. Sonra arabayla da olsa Haliç, Karaköy, Tophane, Kabataş, Beşiktaş, Ortaköy, Arnavutköy, Bebek, Rumeli Hisarı...** Bugünün İstanbul'unda olduğu gibi Cemal Süreya'nın bu dizeyi yayımladığı 1988 ve öldüğü 1990 İstanbul'unda da ne trafik izin verirdi buna, ne günün İstanbullusunun şair algısı.

"Bazan Beyoğlu'ndan Sarıyer'e kadar yürüyerek, ıslık çalarak gittiği olurdu" diyor kardeşi Adnan Veli. Bir grup İstanbullu da 1996'dan beri bu yolu onun adına yürüyor. İlk yürüyüşe şairin kız kardeşi **Füruzan Yolyapan** da katıldı. Orhan Veli'nin öldüğü gün olan **14 Kasım'**larda, saat 11:00'de **Taksim Cumhuriyet Anıtı** önünde buluşup **Rumelihisarı'**ndaki mezarına yürünüyor. Katılım için aranan tek koşulsa bir şiir kitabı getirmek. ■

Pireli Şiir

Bu ne acayip bilmece!
Ne gündüz biter, ne gece.
Kime söyleriz derdimizi;
Ne hekim anlar, ne hoca.

Kimi işinde gücünde,
Kiminin donu yok kıçında.
Ağız var, burun var, kulak var;
Ama hepsi başka biçimde..

Kimi peygambere inanır;
Kimi saat köstek donanır;
Kimi katip olur, yazı yazar;
Kimi sokaklarda dilenir.

Kimi kılıç takar böğrüne;
Kimi uyar dünya seyrine:
Karı hesabına geceleri,
Gündüzleri baba hayrına.

Bu düzen böyle mi gidecek ?
Pireler filleri yutacak;
Yedi nüfuslu haneye
Üç buçuk tayın yetecek?

Karışık bir iş vesselâm.
Deli dolu yazar kalem.
Yazdığı da ne ? Bir sürü
ipe sapa gelmez kelâm...

Orhan Veli Kanık

Şairin parasızlık hali ya da "Bir fakir Orhan Veli"

MEHMET ERGÜN

"O kadar kötü vaziyetteyim ki Nahit, tasavvur edemezsin. 'Günlerce postaya bir mektup atacak kadar paran olmuyor mu?' diyorsun. İnan, günlerce olmuyor. Geçenlerde bir gün bu imkânı temin edebilmek için, yani sadece sana mektup yazabilmek için, yürüye yürüye İstanbul'a gittim."

ORHAN Veli'nin 1937'den ölümüne dek süren "sevda serüveni"ne tanıklık eden mektuplarında **(Orhan Veli, Yalnız Seni Arıyorum,** İstanbul Şubat 2014, Yapı Kredi Yayınları - alıntılar bu kitaptan) ilgimi en çok çeken nokta, parasızlığı oldu. Öyle ki 1947'nin başından 12 Ekim 1950'ye dek uzanan zaman dilimini kuşatan bu mektupları bir **"sevda öyküsü"**nden çok, insanın burun kemiğini sızlatan tam bir **"parasızlık öyküsü"** olarak okudum.

Orhan Veli'nin **"parasızlıkla sınavı"** 1945 yılında çalışmaya başladığı MEB Tercüme Bürosu'ndan 1947 yılında ayrılıp İstanbul'a gelmesiyle başlıyor. Bir **"yazı emekçisi"**, yani geçinmek için elinden yazmaktan / çeviri yapmaktan başka bir şey gelmeyen bir insan olarak belirsizliklerle dolu bir geleceğe adım atmasının nedeni ise, "siyasal". "İstanbul, 16 Ocak 1947" tarihli mektubunda şöyle yazıyor Nahit Hanım'a:

"... Hatta sana bile söylemiştim. 'Bu vekil (Reşat Şemsettin Sirer- M. E.) Sabahattin'i (Eyüboğlu- M. E.) Tercüme Bürosu'nda da bırakmaz.' demiştim. Duyduğuma göre dediğim çıkmış. Tercüme Bürosu'nu, kabine kurar gibi, Suut Bey (Kemal Yetkin- M. E.) yeniden teşkil edecekmiş. Mesele bir insanın gidip yerine bir başkasının gelmesi meselesi olsa bu hadiseyi hiç mühimsemem. Ama değil. Değişiklik, bir zihniyet değişikliğinden ileri geliyor. Göreceksin bu zihniyet Maarif teşkilatını pek kısa zamanda bir faşist teşkilatı haline getirecektir. (...) Sen belki de hâlâ bu adamın bütün işlerinde tam bir Nazi şuuruyla hareket ettiğine inanmak istememektesindir." (s. 25).

Hasan Âli Yücel'in yerine Milli Eğitim Bakanlığı'na getirilen Reşat Şemsettin Sirer'in uygulamaları, kısa sürede, **Orhan Veli**'nin öngörülerini doğrular. Tercüme Bürosu'ndan ilericilerin ayıklanmasını "D. T. C.F. Tasfiyesi" ve Köy Enstitüleri'nin işlevsizleştirilmesi izler. Bu genel durumun Orhan Veli açısından özel bir anlamı vardır: Gelir kaynaklarından birinin kuruması... **"Yazı emekçisi"** Orhan Veli'nin gelir kaynaklarından biri, MEB'ce yayımlanan "Dünya Klâsikleri Serisi" için yaptığı çevirilerdi. Ama genel durum bu kapının yüzüne kapanmasına yol açıyordu. "İstanbul, 16 Ocak 1947" tarihli mektubunda buna da değiniyor:

"Bu zihniyetin şu anda en mühim tarafı - biraz şahsi konuşuyorum ama kusura bakma - benim çok müstacel bir işimi baltalamış olması. (...) Ölçüleri bu kadar şahsi olan bir insanın (Suut Kemal Yetkin- M. E.) eline bir fırsat geçtiği zaman bu fırsattan istifadeye kalkışmayacağını düşünmek biraz safdillik olur. İşte bu yüzden üç gündür elime tercümeyi alamıyorum. Halbuki kitabı hem yarılamış hem de en güç kısımlarını geçmiştim. En çok bir haftalık işim kalmıştı." (s. 25/27).

Tercüme Bürosu'ndaki işinden ayrılarak beş parasız İstanbul'a gelen Orhan Veli, yaşamını yeniden düzene koymak, kendine yeter bir yapı oluşturmak zorundadır. Bir "yazı emekçisi" olarak çalabileceği kapılar sınırlıdır. Umutlandıran öneriler alır. Ama çoğu yaşama geçmez. Geçer gibi olanlar ise kısa ömürlü olur. "(İstanbul) 28 Mart 1947" tarihli mektubunda şöyle yazıyor:

"(...) Ahmet Emin'den (Vatan gazetesinin sahibi Ahmet Emin Yalman- M. E.) ümidim olduğu meselesine gelince öyleydi. Fakat Mümtaz Faik orada oldukça bu iş de olmayacak.

Şimdi Tanin gazetesinden başka bir şey teklif ediyorlar. Aybaşından sonra şehir notları yazacağım. Fakat bu, haftada ancak iki defa olacak. Ayrıca verdikleri para da pek sefil bir para. Yazı başına beş lira yani ayda kırk lira ediyor. Az bulduğumu söyledim. Bu itirazıma karşılık aynı işi şimdiki halde yarı yarıya daha ucuz yaptıklarını ileri sürdüler. Belki razı olurum, çünkü bu türlü yazıları kolayca yazabilirim." (s. 53). "(İstanbul) 5 Nisan 1947" tarihli mektubundan öneriyi kabul ettiğini, ama vazgeçmenin eşiğinde olduğunu öğreniyoruz:

"... Tanin'den galiba vazgeçeceğim. Memleket gazetesine yazmamı istiyorlar. Tanin çok aza para veriyor. Hoş, oraya da fazla bir şey yazmadım. Topu topu iki yazıdan ibaret." (s. 59).

Orhan Veli, "(İstanbul) 15 Temmuz

1947" tarihli mektubunda, "Ankara'dan ayrıldığımdan beri yedi sekiz kilo kadar düşmüşüm." diyerek (s. 101) **"toplam çizgisi"**nin altında yazanı özetliyor. Sonrasını kestirmek güç olmasa gerek! Hele de şiirlerinde sevecen bir alaycılıkla sözünü ettiği insanlar gibi at yarışlarından, piyango biletlerinden umar beklediğini bildikten / öğrendikten sonra! İstanbul'dan gönderdiği "18 Ağustos 1949" tarihli mektubunda şöyle yazıyor: **"30 Ağustos için bir piyango bileti aldım. Türlü türlü hayaller kuruyorum."** (s. 235). Daha önce, "(İstanbul) 16 Temmuz 1949" tarihli mektubunda ise **"Yarışlara gidemiyorum. Para yok."** diyordu (s. 239).

Orhan Veli'nin tek sorunu kendine yeter bir yapı oluşturmak değildir. Bir de sevdiğinden uzak düşmekten kaynaklanan sorunları vardır. Sevdiği, **Nahit Hanım** yani, Ankara'da yaşamaktadır. Üstelik MEB Müfettişi Halil Vedat Fıratlı ile evlidir. İnişli – çıkışlı bir çizgi izleyen ilişkileri, bu uzaklıktan etkilenmektedir. İletişimlerini mektupla sağlamaya çalışmaktadırlar. Ama Nahit Hanım'ın tutumu, mektupla çözülemeyecek sorunlara yol açmakta, bu da yüz yüze görüşmelerini zorunlu kılmaktadır. Bunun için Ankara'ya gitmek, gidince de orada kalacak bir yer ayarlamak gerekmektedir. Bunları çözecek olansa paradır. **Ama Orhan Veli'de para adlı o nesneden yoktur.**

"(İstanbul) 2 Ekim 1947" tarihli mektubunda, ***"İki günden beri yağan yağmura ve soğuğa rağmen üstümde beyaz bir ceket var. Pabucum yok, gömleğim yok, kravatım yok, pardösüm yok. Bu kıyafetle Ankara'ya gelebilir miyim? (...) Bilhassa bazı kimselere karşı bu sefaletimi göstermek istemiyorum."*** diyor (s. 143). "(İstanbul) 25 Kasım 1947" tarihli mektubunda bu konuya yeniden dönüyor: ***"Bir pardösü, bir ayakkabı, bir de yol parası tedarik edebilirsem ilk fırsatta gelmek isterim. Gerçi bunları tedarik etmek pek o kadar kolay değil. Fakat bazı ümitlerim var."*** (s. 163).

Parasızlık öyle bir boyuttadır ki aç geçirdiği günler olur. "(İstanbul 27 Mayıs 1947" tarihli mektubunda, kendisine sitem eden Nahit Hanım'a şöyle yazmak zorunda kalacaktır:

"... Hayatımdan şüphe etmen de manasız. Hayatımı bütün gerçekleriyle bilmeni çok isterdim. (...) Çektiğim sefaleti, çektiğim sıkıntıları bilsen beni bu türlü şüphelerle üzdüğün için cidden utanırsın. Bir çorap alamadığıma üzüldüğüm birçok günlerimi sabahtan akşama kadar aç geçirdiğim bir sırada sen tutturmuşsun, 'Nasıl yaşadığını biliyorum' diyorsun." (s. 81).

Yine parasızlıktan mektupları göndermek için pul satın almak bile sorun olmaktadır. "(İstanbul) 28 Mart 1947" tarihli mektubuna düştüğü notta, "Mektubu ayın 27'sinde yazdım. Fakat parasızlık yüzünden ancak bu gün atabiliyorum." diyor (s.

"Bir pardösü, bir ayakkabı, bir de yol parası tedarik edebilirsem ilk fırsatta gelmek isterim. Gerçi bunları tedarik etmek pek o kadar kolay değil. Fakat bazı ümitlerim var."

55). Bu konuda kendisine sitem ettiği anlaşılan Nahit Hanım'a, "(İstanbul) 8 Aralık 1947" tarihli mektubunda, şöyle yazacaktır:

"O kadar kötü vaziyetteyim ki Nahit, tasavvur edemezsin. 'Günlerce postaya bir mektup atacak kadar paran olmuyor mu?' diyorsun. İnan, günlerce olmuyor. Geçenlerde bir gün bu imkânı temin edebilmek için, yani sadece sana mektup yazabilmek için, yürüye yürüye İstanbul'a gittim." (s. 173).

Bu sözlerin ardından ekleyecektir: "Şimdilik Fikret Adil'in kısacık bir pardösüsünü kullanıyorum." (s. 173).

"Günlerce postaya bir mektup atacak kadar paran olmuyor mu?" diye sitem etse de, Nahit Hanım'ın, zaman zaman, mektuplarında ona pul gönderdiği anlaşılıyor:

"(İstanbul) 12 Mayıs 1947" tarihli mektubunda, "Pullara teşekkür ederim. Geçen sefer öyle bir sebep yoktu ama bugün sahiden işe yaradı." diye yazıyor Orhan Veli (s. 73). Bunun zaman zaman yinelendiğini "(İstanbul) 17 Haziran 1948" tarihli mektubundan öğreniyoruz: "Mektubu aldım. Çok sevindim. Ondan önceki mektubunu da aldım. Zaten bu mektubu gönderebilmeme oradan çıkan pulun çok faydası dokundu." (s. 193)

Yaprak'ı çıkardığı günlerde Nahit Hanım'a gönderdiği ve içeriğinden "1950 Eylülü'nün başlarında yazıldığı" anlaşılan mektubunda, "Para bakımından feci bir haldeyim. Dört günden beri yalnız beş kuruşum var." diyor (s. 257).

"Bir fakir Orhan Veli"nin "parasızlıkla sınavı" böyle: Aç kalmak, ayakkabısız ve bir arkadaşın boyca kısa gelen pardösüsüyle kış geçirmek, sevdiğinin yanına gitmek için gerekli bilet parasından yoksun olmak, ona göndereceği mektuba yapıştıracak pulu satın alacak parayı bulmak umuduyla **Sarıyer**'den **Taksim**'e yürümek... bütün bunlara karşın "kuyruğu dik tutmak", "ek yerini belli etmemek", "bazı kimselerin sefaletini görmelerine olanak vermemek"... Yaprak'ın 15 Nisan 1949 tarihli **"Bedava"** adlı şiirin şairi olarak yaşadı Orhan Veli:

Bedava yaşıyoruz bedava;
Hava bedava, bulut bedava;
Dere tepe bedava;
Yağmur çamur bedava;
Otomobillerin dışı,
Sinemaların kapısı,
Camekânlar bedava;
Peynir ekmek değil ama
Acı su bedava;
Kelle fiyatına hürriyet,
Esirlik bedava;
Bedava yaşıyoruz, bedava.

"Ölüme uzanan yol"a girdiğinde ise cebinden bitirilmemiş bir şiir, şiirin yazıldığı kâğıda sarılı diş fırçası ve yatırılmamış at yarışı kuponu çıkmıştı! ■

Orhan Veli'nin Akça Kuşu

Yazar-ı azam Tevfik Fikret'in bülbülyuvası eviyle sahil arasında Boğaz'ı seyredip temiz hava almak istediğinizde, bir zamanlar annesiyle Urumelihisarı'nda oturup İstanbul Türküsü'nde başına konan martıları anlatan ve ölümünde Aşiyan Mezarlığı'na gömülen Orhan Veli'nin, sanatçı ağzıyla 'non-figüratif', tıp ağzıyla 'spastik' heykeline rastlarsınız. Sakın şaşırmayın!..

VECDİ ÇIRACIOĞLU

SENELER öncesinin sıcak günlerinden birinde **Rumeli Hisarı**'nda bir çay bahçesinde arkadaşımla otururken yaşlı turist çifte, garsonla dil konusunda anlaşamadıklarından yardımcı olmuştum. Çift İngiliz vatandaşıydı. İstanbul'u ve incisi Boğaz'ı gezmeye gelmişti. Sohbetimizdeki Boğaz, Köprü ve iki yaka arasındaki uzaklık gibi konulardan sonra, misafirimizden erkek olanı meraklı gözlerle, kaşlarını kaldırarak bir cümle kurdu: **"Siz Türklerin bizim Kral Edward'ı bu kadar çok sevdiğinizi bilmiyorduk!.."** Şaşırdığımızı gören misafirimiz konuyu biraz daha açmaya çalışmıştı: "O da kitap okumasını çok severdi. Elinde kitapla heykelini yapmışsınız. Buraya yürüyerek gelirken, mezarlıktan önce parkta heykelini gördüm. Yalnız anlamadığım bir şey var?! Kral Edward'ın yanı başına dikilen kaidenin üzerine kondurduğunuz kuş... Onu neden koydunuz acaba?" Sorun anlaşılmıştı. Sözünü ettikleri, Aşiyan Parkı'ndaki şair **Orhan Veli Kanık**'ın heykeliydi.

Doğu Romalıların **'Lemacapion'** dedikleri Boğazkesen yani **Rumelihisarı**'nın Kayalar (Aşiyan) Mezarlığı giriş kısmından Aşiyan yolunu takip eden kıyı şeridine Antik Çağ'da, **'Havlayan Köpek'** anlamına gelen 'Pyrias Kyon' denilirmiş. Bir söylentiye göre bu köpek sahilde dolaşıp, sandal ve tekneleri akıntıya karşı denizden kıyıya atılan halatları omuzlarında çeken 'Yedekçiler'e havlarlarmış.

İşte bu kıyıda, Yazar-ı azam **Tevfik Fikret**'in bülbülyuvası eviyle sahil arasında Boğaz'ı seyredip temiz hava almak istediğinizde, bir zamanlar annesiyle Urumelihisarı'nda oturup İstanbul Türküsü'nde başına konan martıları anlatan ve ölümünde Aşiyan Mezarlığı'na gömülen **Orhan Veli**'nin, sanatçı ağzıyla 'non-figüratif', tıp ağzıyla 'spastik' heykeline rastlarsınız. Sakın şaşırmayın!..

Geçmiş günlerden birinde **Bebek**'ten Rumeli Hisarı'na kıyı yollu yürürken, yazının başında sözünü ettiğim anekdot aklıma geldi dokuz yüz seksenli yılların ortasına kadar gittim. Heykeltıraş bir arkadaşım telefon ederek çok önemli bir konuda benimle konuşmak istediğini söylemişti. Yapısını bildiğim pinpirikli arkadaşım 'Çok önemli!' konunun ne olduğunu o kadar ısrar etmeme karşın telefonda söylememişti. Konuyu bir devlet sırrı gibi saklıyor, atölyesine gelmemi ve karşılıklı konuşmamızı istiyordu.

'Sır konu' aydınlığa kavuştu! Orhan Veli'nin bronz heykeli yapılacaktı...

İstanbul Belediyesi proje kapsamında destekliyordu bu yapıtı. Orada bulunmamın sebebi de heykelin bronz döküm

DALGACI MAHMUT

İşim gücüm budur benim,
Gökyüzünü boyarım her sabah,
Hepiniz uykudayken.
Uyanır bakarsınız ki mavi.

Deniz yırtılır kimi zaman,
Bilmezsiniz kim diker;
Ben dikerim.

Dalga geçerim kimi zaman da,
O da benim vazifem;
Bir baş düşünürüm başımda,
Bir mide düşünürüm midemde,
Bir ayak düşünürüm ayağımda,
Ne haltedeceğimi bilemem.

Orhan VELİ

işinin tarafımdan yapılmasının istenmesiydi. Konu bana anlatıldığında heyecanlanmıştım.

Heykelin kâğıda dökülmüş eskizlerini gösterdiler. **Orhan Veli** oturarak tasarlanmıştı. Oturduğu yerde sol dirseğine dayanarak arkaya kaykılmış ve sağ eline aldığı açık kitabı okurken uzattığı bacaklarını çaprazlama ayaklarında birleştirmiş bir Orhan Veli... Başı, önünden akan Boğaz'a göre İstanbul'a doğru hafifçe eğikti. Belli ki şairimiz okuduğu kitaptaki bir cümle yada bir kelimeden etkilenmiş, konuk sevmez hoyrat deniz Karadeniz'den, faredeniz Marmara'ya akan hülyalı bir geminin ardından bakakalmıştı!.. Söz konusu Orhan Veli olunca akçakuş martı asla es geçilemezdi. Eskizlerde kitap okuduğu kolunun hemen ardındaki bir sütunun üzerine kanatları açık bir akçakuş kondurulmuştu.

Eskizlere alıcı bakan bir gözün bir tuhaflık hissetmemesine imkân yoktu. Bana olumsuz gelen, Orhan Veli'nin omuzlarının hayli düşük, bacaklarının sanki iğreti duruyor gibi oluşuydu. Bunu kâğıda çizilmiş yani bir düzlem üzerinde görmeye verdim ve üç boyuta, heykele geçildiğinde telafi edileceğini düşündüm. Bir heykeltıraş gözü bunu asla kaçırmazdı.

Heykelin açılımı iki, iki buçuk metre civarındaydı. Hesap kitap yaptık. Heykelin üç aşağı, beş yukarı ağırlığını çıkardık. Kâr gözetmeden, sadece maliyetine bu heykeli dökebileceğimi söyledim. Nedeni, Orhan Veli'nin heykelini dökmenin, benim için, bir keyif ve onur kaynağıydı.

Aradan bir süre geçti. Döküm için negatif kalıp alacağımız, heykelin çamurdan bire bir yapılmış hali ortada yoktu. Sürekli soruyor, **"Bitmek üzre... Bitti bitiyor..."** gibi yuvarlak laflarla geçiştiriliyordum.

Nihayet, çamur heykelin bittiğine dair haber ulaştırıldı ve büyük bir merak içersinde verilen adrese gittim. Büyücek bir hangarın ortasında üzeri naylonla sıkı sıkıya örtülmüş çamur heykel öylece duruyordu. Arkadaşım, bir Roden yapıtını açarcasına muzaffer edayla naylonu ucundan tutarak çekti ve eser ortaya çıktı. Karşımda garip, garipten de öte bir insan fizyolojisi duruyordu.

Heykele tümden bakıldığında, oturmuş olarak tasarlanan ve hafifçe geriye doğru kaykılarak **'bir şair rahatlığı'** verilmesi düşünülen heykel, paraşütle havadan indirilirken birileri tarafından, daha yere değmeden 'hoppala bebekleri' gibi yakalanmış gibiydi. Gizlilik ilkesiyle hayata geçirilen proje zamana yenilmişti. Bitmesine rağmen bir sır gibi saklanan çamur heykel değişime uğrayarak **'yürümüş'**, heykelin kol ve bacakları uzayarak eklem yerleri bir robotunkine dönüşmüştü! Heykeltıraş arkadaşımın unuttuğu basit bir tabiat kanunu vardı: **"Tabiatta canlı cansız her varlık kendi içinde hareket halindedir..."**

Çamur heykele biraz daha dikkatli bakıldığında, vücuduyla giysilerinin birbirini nasıl tamamladığına dair duyulan kuşku insanı hayrete düşürüyordu.. Orhan Veli pantolonsuzdu! Çünkü, belinden dizlerine kadarki bölgede pantolon giydiğine dair bir emare yoktu. Nahif şairimizin, nahif ellerinin yine nahif parmakları irileşmiş, el ve ayakları arasındaki oran neredeyse eşitlenerek, sağ elindeki kitap azman elinin içinde kaybolmuştu. Kollar arasındaki anatomik kusurların yanı sıra, Şair'in kafası, 'vücudun dokuzda biri' kuralına uymuyor, spastik vücudun üzerine iliştirilmiş bir portakalı andırıyordu.

Orhan Veli'nin beliyle sırtı, oturuş şekline göre yel almış gibi tutulmuş, boynu elbisenin içinden bir tosbağa başı gibi yan çıkarak, kolu omzuna adeta yapıştırılmıştı. O vaziyette Orhan Veli'nin ceketini çıkarmak mümkün olsaydı, şairin omuzsuz olduğu görülecek ve bir hilkât garibesi olarak tıp tarihine geçecekti!..

Ortada kesin olan çamurun yürüdüğüydü!..

Bu işi nasıl başarmışlardı? İsteseler böyle bir garabet ortaya çok zor çıkardı. Heykeltıraş arkadaşıma, çatısını kimin kurduğunu ve çamuru kimin bezediğini sorduğumda, kendisine heykel bölümü öğrencilerinin yardım ettiğini söyledi. Belli ki öğrenciler çalışırken takip etmemiş ve zaman geçtikten sonra, ortaya amorf bir yapı çıkmıştı. Kendisinden ara kablolu seyyar bir lamba istedim. Lambayı **Orhan Veli'**nin kafasının tam yarım metre üzerine gelecek şekilde atölyenin tavan kirişlerinden geçirerek astım. Güzel sanatlarda ışık nelere kâdirdir? Gevşek ampulü sıkıştırınca bütün gerçek ortaya çıktı. Yukarıda gördüğüm defoları, (daha da vardı, anlatmaya kalksam bu sayfalara sığmaz, hatalardan, anatomi bilimi ve heykel sanatı diyalektik bütünlüğü dahilinde bir doktora tezi dahi ortaya çıkabilirdi.) elime aldığım bir çubukla sıkıntılarımı göstererek anlattım.

Arkadaşım, çamur heykeli bazı hocalara gösterdiğini ve onların, **"Mükemmel!"** dediğini söyledi. Ona, ilk kez böyle bir çalışma yaptığını, söylediği isimlerin sürekli heykel yaptıklarını ve kendisinin böyle bir çalışmayla ilk kez bu arenaya çıkarsa silineceğini ve de bunun, "Mükemmel!" diyenlerin işine yarayacağını söyledim. İşin içinde tabii ki rant vardı...

Arkadaşım ne yapması gerektiğini sordu. Ben de en kısa sürede çamur heykeli yıkıp yenisini yapması söyledim. Örnek olarak da o Beşiktaş Barbaros Bulvarı'ndaki şair **Yahya Kemal Beyatlı'**nın oturmuş halde tasvir edilen heykelini gösterdim. Arkadaşım, yeni bir çamur heykel için zaman kalmadığını söyleyip, temcit pilavı gibi, "Ama hocalar beğendi!" diye aynı cümleyi tekrar edip duruyordu. Ona son kez, çamuru yıkmasını ve heykelin yeniden yapmasını söyledim.

Karar vermesi ve döküm aşaması için ertesi günün akşamına sözleştik. Hangarın kapısından çıkarken beni durdurdu. Projeyi beraber tasarladıkları hocasıyla, Orhan Veli'nin başındaki kaideye koyacakları martının duruşu hakkında çelişkiye düştüklerini ve

bu işin üstesinden nasıl geleceğine dair, çamur heykel gibi, garip bir soru sordu. Sinirlenmemek elde değildi. ***"İki tane simit al. Simitlerden birini Karaköy'den Kadıköy'e geçerken vapurun arkasından martılara at. Bu arada fotoğraflarını çek. Kesmezse, aynı vapurla Karaköy'e dön ve ikinci simidi de harca ve yine fotoğraf çek! O da kesmezse, Cihangir'e git ve martılarla birlikte çöp tenekelerini karıştır…"*** dedim ve çıkıp gittim.

Geçen süre büyük bir kederdi. Böyle bir heykel nasıl dökülür de insanların göz önüne bırakılırdı!? Türk şiirinin önemli şairinin heykel dökümünün elimden çıkması züldü.

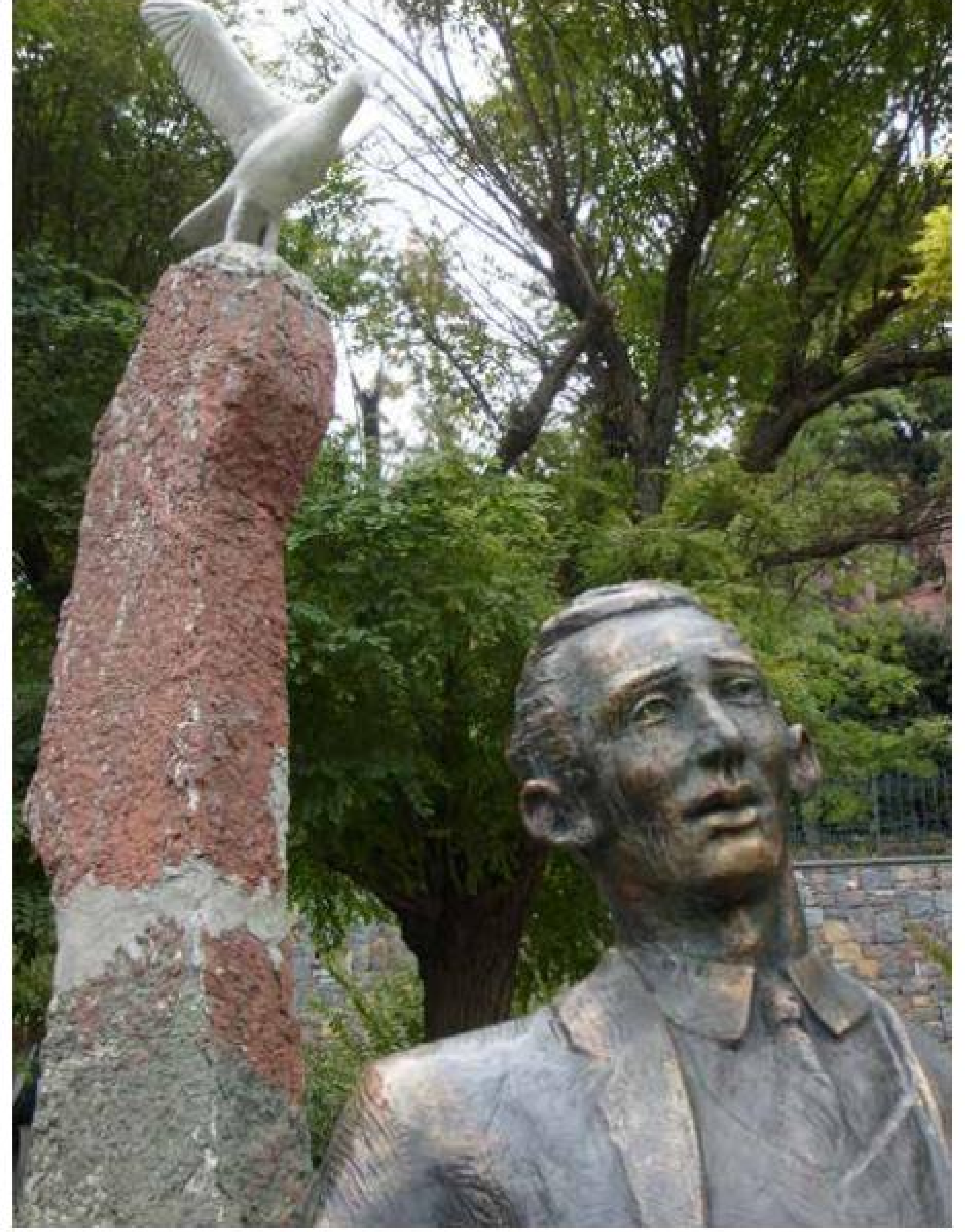
Sonucunda heykeli dökmedim. Başka biri döktü, hem de üç katı bir edere. Heykelin hemen yanındaki sütunun üzerine de bir akçakuş kuşu kondurdular ki evlere şenlik. Karaya konmuş bir akçakuş çirkindir!.. Vücudundan çıkmış iki çırpı bacakları ve uzun eğri gagasıyla, her zaman tuhaf bir kuş görüntüsü verir bana. Akçakuşu, heykelin kendisi gibi garip sütunun üzerine öyle bir tünettiler ki martı, Alfred Joseph Hitchcock'un **'Kuşlar'** filmindeki hain hemcinsleri yanında halt etsin. Akçakuş her an Orhan Veli'yi gagalamak için atak hazırlığındaydı ve martının üzerinde anatomisiyle ilgili hiçbir emare yoktu, göz yerine açılmış iki tane misket büyüklüğündeki delikten başka.

Heykel, dönemin Haliç gibi mavi gözlü Belediye Başkanı tarafından görkemli bir törenle açıldıktan sonra onu ilk eleştiren yine belediyenin kendi elemanları oldu. Çöpçüler akçakuşu beğenmemişlerdi. Böyle akçakuş olur muydu? Tedarik ettikleri beyaz boyayla metâlik bronz akçakuşu boyadılar. O, her ne kadar çöplerden beslense de doğuştan temiz hayvandı. Bu durum sanatkâr çöpçüler için bir züldü. Vücudu beyaz, gagası ve çırpı bacakları kırmızıyla taçlandırıldı.

Bir süre sonra akçakuş, bronzun metalik hurda ederini göz önüne alan heykel seven biri ya da birileri tarafından değerlendirilmişti. Bir gecede sütunundan azat olmuş, "Haydi bana eyvallah!.." diyerek, bir yerlere gitmişti.

Kaide uzun süre akçakuşsuz kaldı. Arada bir canlıları konuyor, konu mankeni oluyorlardı. Çalınışından tam dokuz ay sonra ikinci akçakuş figürü, ilkinin formuna sadık kalınarak yerine konuldu. Ama bu kez bu işle uğraşanlar kurnaz davranılmış, martıyı fiber malzemeden yapmışlardı. Akçakuş, fiziksel olarak ne kadar hafifse, eder olarak da bronza göre yüzde bir oranda da ucuzdu.

Ünlü şairin heykeli artık daha mutluydu ve onu seyreden vatandaşlar, **"Martı figürü iyi ki yerine konuldu. İnşallah bir daha çalınmaz,"** dediler. Dediler ama boyalı yeni akçakuş, heykel severlerin hemen iştahını kabarttı, bir gecede yok oldu. Fiber olması morallerini bozmuş olacak ki denizlerden uzak kalmayı asla sevmeyen akçakuş heykelinin ölüsü günler sonra Urumelihisarlı balıkçıların fanyalı ağlarına takılarak karaya çıkarıldı. İstanbul Belediyesi'nin ilgili müdürlüğü tarafından, akçakuşun ilk figürüne sadık kalınarak, yeni bir martı heykeli yerine kondu. Bakalım, artık denizlerden değil de çöplerden beslenen ve neslinin karalara göç ettiği birey akçakuş ne zaman özgürlüğüne kavuşacak? ■

GELİRLİ ŞİİR

İstanbul'dan ayva da gelir, nar gelir,
Döndüm baktım, bir edalı yar gelir
Gelir desen dar gelir
Günaşırı alacaklılar gelir.
Anam anam,
Dayanamam,
bu iş bana zor gelir.

Orhan Veli Kanık

GÜN OLUR

Gün olur, alır başımı giderim,
Denizden yeni çıkmış ağların kokusunda.
Şu ada senin, bu ada benim,
Yelkovan kuşlarının peşi sıra.

Dünyalar vardır, düşünemezsiniz;
Çiçekler gürültüyle açar;
Gürültüyle çıkar duman topraktan.

Hele martılar, hele martılar,
Her bir tüylerinde ayrı telaş!...

Gün olur, başıma kadar mavi;
Gün olur başıma kadar güneş;
Gün olur, deli gibi...

Orhan Veli Kanık

GÜZEL HAVALAR

Beni bu güzel havalar mahvetti,
Böyle havada istifa ettim
Evkaftaki memuriyetimden.
Tütüne böyle havada alıştım,
Böyle havada aşık oldum;
Eve ekmekle tuz götürmeyi
Böyle havalarda unuttum;
Şiir yazma hastalığım
Hep böyle havalarda nüksetti;
Beni bu güzel havalar mahvetti.

Orhan Veli Kanık

ZÜLFÜ LİVANELİ

Gün olur, alır başımı giderim!

Türkçe'nin gündelik kullanımından büyük bir şiir dili yaratan **Orhan Veli** böyle yazmıştı işte. Bu gencecik şair, yelkovan kuşlarının peşine takılıp, denizden yeni çıkmış ağların kokusunda yitip gitmek isteğini, dayanılmaz bir yürek coşkusuyla açığa vuruyordu. Susanna Tamaro **"Yüreğinin götürdüğü yere git!"** adlı romanında, yine insanın içindeki alıp başını gitmek isteğine değiniyordu. Goncourt ödüllü **"Ben Gidiyorum!"** romanı da öyle. Hanif Kureishi'nin "Intimacy"si de. Oysa büyük şair **Konstantin Kavafis** bir şiirinde hiçbir yere gidemeyeceğini anlatıyordu büyük bir iç sıkıntısıyla. O şehirden hiç çıkamayacaktı.

★ ★ ★

Bu sıralarda gelen mesajların birçoğu **"alıp başını gitmek"**ten sözediyor. Bir başka diyara temelli göçmek isteyenlerin sayısı hiç de az değil. Amerika'da oturma izni veren yeşil kart için milyonun üstünde başvuru yapılmış olduğunu öğreniyoruz. Zaten dört beş milyon insanımız dışarıda. Nedir bu insanları ülkelerinden böylesine soğutan şey?

Orhan Veli gibi şairlerin Rimbaud tarzı **"Sarhoş Gemi"** özlemlerini anlayabilmek mümkün. Zaten sanatçılar hep bir iç sıkıntısı ile yaşar ve ömürleri boyunca bundan kurtulmak için kendilerini olmadık yaşam ve yazı badirelerinin içine atarlar. Ama bu "varoluş" sıkıntısını duymayan ve huzurlu bir yaşamda çocuk büyütmek isteyen insanlara ne oluyor? Onlar niye ülkelerinden kaçmak istiyorlar?

★ ★ ★

Galiba bu soruların cevabı, benim **"ülkenin ruhu"** diye tanımlamaya çalıştığım kırılgan yapıyla ilgili. Bir ülkenin ruhu yüzyıllar içinde oluşuyor:

Kuşakların birbirine aktardığı yaşam deneyimleri, masallar, atasözleri, yemekler, gündelik yaşam usulleri, ahlaki kurallar gibi binlerce unsur, bir halkın ruhunu yaratıyor. Geleceğe umutla bakan, zor günlerde dayanışma gösteren ve ulusal bir amaca yönelmiş toplumsal ruh, kişileri bir arada tutuyor. Yazılı olmayan kurallar, insanların özgürlük alanını ve ilişkilerini belirliyor.

★ ★ ★

İşte bugün yara alan kavram bu ülkenin ruhu! İnsanlar umutlarını ve güven duygularını yitiriyorlar. Daha önce de birkaç kez yazdığım gibi belki ekonomideki yaraları okyanus ötesinden gelecek milyar dolarlarla sarabilirsiniz. Ama dünyanın hiçbir hazinesi, bir halkın kırılan gururunu ve yaralanan ruhunu tedavi etmeye yetmez.

Doğrusu içinde bulunduğumuz durum, hepimizin ağrına gidiyor. Sık sık, "alıp başını gitme" duygularına kapılmamız bundandır.

Bir güzel deli

AHMET ÜMİT

KOLTUĞUMUN yanında ayakta dikiliyordu. Gözlerim önce fileli çorapların sarmaladığı bacaklarına takıldı; biraz kalın sayılırlardı ama çekiciliklerini hala yitirmemişlerdi. Sonra kısacık mor eteğini ve kocaman göğüslerini iyice ortaya çıkaran beyaz zemin üzerine kırmızı puanlı bluzunu fark ettim. En son da yaldız sarısı saçlarını örten yapma çiçeklerle süslü geniş şapkasını. Kumral kaşları bir ressamın titizliğiyle inceltilmişti, yeşile çalan ela gözlerini çerçeveleyen takma kirpikler epeyce abartılı duruyordu ama ne gam, yaşlı kadın güzelliğinden emin bir genç kız vakarı içerisinde adeta meydan okuyordu dünyaya.

Yanımda oturan adam, bu kendini komik duruma düşüren kadına duyurmak için gürültüyle bir "La havlevela" çekerek, başını salladı. Ön koltukta oturan ve reklam dergilerinin kapaklarından fırlamış mankenlere benzeyen, birbirinin aynı giyinmiş iki genç kız, bu uçuk kadına bakarak kıkırdadılar. Kadına değil de genç kızların kıkırdamalarına takılan bir delikanlı pis pis sırıtarak, "Manyak ya," diye söylendi kızlara duyurmak için. "Kafayı sıyırmış karı."

O tuhaf giysileriyle, otobüsün en renkli kişisi olan yaşlı kadın, ne bakışlara aldırıyor, ne de konuşulanları duyuyordu. Botoksla kalınlaştırılmış dudaklarında incecik bir gülümsemeyle, kendi dünyasından sakin sakin dışarıyı seyrediyordu. Dikkat ettim yüzündeki ifade de hiç değişmiyordu. Uyanıkken gördüğü bir rüyada mutluluk içinde bir yolculuk yapıyor gibiydi...

Neden sonra ona yer vermek aklıma geldi. Doğrulduğumu fark edince, takma kirpiklerini birkaç kez çapkınca kırptı.

"Çok naziksiniz, ama teşekkür ederim, oturmayacağım."

Ayağa kalkarken ona iyice yaklaşmıştım. Belli belirsiz bir parfüm kokusu duydum. Hafif bir kokuydu, menekeşe mi, başka bir çiçek mi kestiremedim. Yapılan estetik ameliyatların örtemediği kırışıklıklardan savrulan birkaç huysuz pudra zerreciğinin, allığın bile renklendiremediği solgun yanaklarına doğru savrulduğunu gördüm. Yerime otururken yanımdaki adam güvensiz gözlerle bana bakıyordu. Bir an yanlış bir şey yaptığım duygusuna kapıldım ve gözlerimi kaçırarak, bahar güneşinin altında yürüyen insanları seyretmeye başladım. Ama düşüncelerimi bu alışılmadık yaşlı kadından bir türlü çekip alamıyordum.

"Çın, çın, çın..." üç sevimli zil sesi çalındı kulağıma. Birden bu taşıtın benim bindiğim otobüs değil de bir zamanlar toplu taşımada kullanılan bir tramvay olduğunu fark ettim. Nasıl yani, ne oluyor derken, bakışlarım kendiliğinden kadına çevrilmişti. Oturduğum yerde irkildim. Az önce kadının dikildiği yerde küçücük bir kız çocuğu duruyordu. Ne yani kadın inmiş miydi otobüsten? Ama dikkatli bakınca, bu sevimli kız çocuğunun o tuhaf kadın olduğunu anladım. Giysileri farklıydı ama yeşile çalan ele gözlerdeki bakış aynı bakıştı. Şımarık bir edayla konuştuğu yanındaki adam da babası olmalıydı. Yakışıklı bir adamdı ama o da bir tuhaftı. Saç kesimi, incecik bıyıkları, artık sadece filmlerde görebileceğimiz 60 yıl öncesinin giysileri...

Şaşkınlıkla çevreme baktım. Yanımdaki adamın yerinde şimdi sırtında küçük yakalı bir ceket geçirmiş, yakası kolalı beyaz gömleğinin üzerine ince bir kravat takmış, dar paça bir pantolon giymiş bir delikanlı oturuyordu. Onun da saç traşı, en az adamınki kadar alışılmadıktı. Öndeki blue jeanlı kızların yerinde de üniformalı iki subay duruyordu. Ancak üniformaları hiç de tanıdık değildi. Sanki az önce bindiğim otobüs beni zamanda bir yolculuğa çıkarmış, elli yıl öncesine götürmüştü. Yok canım, böyle şey olur muydu? Çıldırıyordum herhalde! Ya da rüya görüyordum, otobüste uyumuş bu tuhaf rüyanın içinde düşmüştüm.

Ayılırım umuduyla, ellerimle gözlerimi ovuşturmaya başladım. Gözlerimi açtığımda ne tramvayın çın çın öten sesi vardı, ne de yanımdaki o tuhaf giysili delikanlı. Yine bir otobüsteydim. Evet, rüya görüyormuşum demeye kalmadı, bakışlarım yine başucumda dikilen kadına kaydı ve ben başka bir garabetin içinde olduğumu anladım.

Bu defa küçük kızın bulunduğu yerde, çevresini saran delikanlıların arasında son derece alımlı bir genç kız duruyordu. Beğenildiğinden emin, büyük bir güvenle bakıyordu. Hem de kendini hiç sakınmadan. Ne bir çalım, ne afra tafra... O menekşe kokusu çalındı burnuma yine. Gözgöze geldik. Yeşile çalan o ela gözlere kimse kayıtsız kalamazdı. İnanın bana, siz de dahil, herkes bütün bir ömrünü o bal rengi güzelliğe bakarak geçirebilirdi. Ama biraz daha dikkatli bakarsanız o kehribar gibi gitgide açılan gözlerin derinliklerinde bir hayat hikayesi görebilirdiniz.

Yalnızca "güzellik" için var olan bir yaşamdı bu. Daha doğar doğmaz yapışmıştı güzellik yakasına. Hastanede doğan bebeklerin en güzeli oydu. Bütün hemşireler, hastabakıcıları, doktorlar, hatta doğum yapmaya gelmiş öteki anneler, herkes ama herkes başını toplanmıştı.

"Aman yarabbi," diyorlardı. "Bu ne kadar güzel bir çocuk." Gurur duymuştu annesi, kim duymaz ki, ama bir yandan da kem gözlerden korkmuştu. "Aman aman, maşallah, maşallah deyin, tahtaya vurun nazar değmesin."

Bütün bir bebeklik böyle ilgiyle, alakayla geçti. Onu görüp de ilgisiz kalmak ne mümkündü. Bütün bir mahalle haftada bir toplanır, onu görmeye gelirdi. "Çok sürmez," derdi kıskanç komşular. "Azıcık büyüsün bu güzellik kalmaz."

Fena halde yanılıyorlardı, aksine büyüdükçe daha da güzelleşiyordu. Sanki güzellik tanrıçası Afrodit'in günümüz dünyasına düşmüş haliydi. Bebeklikten, çocukluğa geçişte bozmadı bizim kızın olağanüstü cazibesini. Sanki oyuncak bir bebek vardı karşımızda. Okulda bütün öğretmenleri sevdiler onu, bütün erkekler aşık oldu, bütün kızlar ise nefret etti ondan. Liseye kadar en büyük etkiyi güzelliğiyle sağlamıştı çevresinde. Lisede de öyle olacaktı, aslında dersleri de fena sayılmazdı, ama bunlar cazibesinin büyüleyici etkisi yanında hiç kalırlardı. Ve sonra erkekleri keşfetti ya da erkekler onu. Belki her ikisi de aynı anda oldu. Tek bir aşık istiyordu başlarda. Okuduğu romanlardaki gibi, seyrettiği filmlerdeki gibi onu sonsuza kadar sevecek, onun da sonsuza kadar seveceği bir erkek. Zor olmadı böyle birini bulmak ya da bulduğunu zannetmek. Aşkın geçici bir duygu olduğunu kabul edersek zaten aynı kapıya çıkar ikiside. Bu yüzden girmedi ünevirsiteye, bu yüzden vazgeçmek zorunda kaldı öteki erkeklerin o baş döndürücü ilgisinden.

Evet, aşık olduğu ya da aşık olduğunu sandığı o adamla liseyi bitirdiği yıl evlendi. İyi bir kocaydı aslında, yakışıklı, eğitimli, sevgi dolu, hepsinden önemlisi babasından çok daha zengin. Yani evlenilecek bir adamda ne aranıyorsa hepsine sahipti. Ama bizim kız, yaşamını bir tek erkekle geçiremeyecek kadar güzeldi. İnsanı aşktan öldürecek, kıskançlıktan çıldırtacak kadar güzeldi. O, bunu unutmak istese bile etrafındakilerin hayranlık dolu bakışları, övgü dolu fısıltıları hep hatırlatıyordu. Bir direndi, iki direndi, ama üçüncüsünde, Kalamış'taki yelken kulübünden bir yüzücüyle aldattı kocasını. Ve o akşam, daha yeni sevgilisinin kokusu bile üzerinden uçmamışken, kocasını karşısına alıp anlattı ihanetini. Kocası o kadar çok seviyordu ki onu, ayrılmak istemedi. "Yapmamalıydın," dedi gözyaşları içinde. "Ama yaptığına göre, demek ki hata bende. Demek ki sıkılmışsın. Birlikte İsviçre'ye gideriz. Kayağa Alpler'e."

İstemedi, çünkü sevgisiz bir evlilik, mutsuz bir hayat demekti. Ayrıldı vefakar kocadan. Elbette o kadar kolay olmadı, başlarda üzüldü biraz ama baloların renkli atmosferi, yaz aylarında yatlarda yaşanan maceralar, yurtdışı seyahatleri, aşk serüvenlerinin çekiciliği bu acıyı çabuk unutturdu. Şahane bir hayat başlamıştı, istediği türden bir hayat. Tamam erkekler sıkça değişiyordu, ama ona duyulan ilgi, güzelliğinin yarattığı etki hiç eksilmeden bütün haşmetiyle devam ediyordu. Öyle bir ruhsal doygunluğa erişmişti ki, artık herkesi seviyordu, ardından kötü sözler sarf edenleri bile kolayca affediyor, dünyanın harika bir yer olduğunu düşünüyordu. Bu mutluluk diyarını cehenneme çevirenlere asla kızmıyor, aksine onlar için üzülüyordu. Hayır, kibir yoktu duygularında sahiden üzülüyordu.

Ama mutluluk rüzgarın saçlarına takılıdır derler; günler hızla akıp geçiyor, o şaşanın, o debdebenin sonuna geliniyordu. Bir sabah yüzündeki kırışıklıkları fark etti. Annesinin sesi yankılandı kulaklarında;

"Biraz da yarınları düşün kızım. Yaşlılıkta yalnızlık çok zor. Münasip bir koca bulup evlensen..."

O, ne yüzünde beliren kırışıklıklara aldırdı, ne de annesinin sözlerine. Ama zalim günler hızla akmayı sürdürdü, sadece günler olsa iyi, yıllar da hızla geçmeye başlamıştı. Yıllar geçtikçe çevresindeki insanlar seyrekleşiyor, yaz artık güze dönüşüyordu. Ama hala şansı vardı. Annesi ölmeden iki yıl önce son bir kez hatırlattı.

"Münasip bir koca..."

O yine reddetti. Sadece "Münasip kocayı" değil, artık ona ilgi göstermeyen bütün erkekleri, her geçen gün biraz daha kabalaşan, her geçen gün biraz daha maddileşen dünyayı da reddetti. Bir öğle sonu, 18. yaş gününde babasının aldığı elbiseyi giyerek çıktı odasından. Bir daha da bugüne dönmedi. Ama şimdi o bu otobüsten inerken, ben bugüne dönmüştüm artık. Basamaklardan inip kaldırımda yürümeye başlayan kadını izliyordum.

"Allah sonumuzu hayretsin," dedi yanımdaki herif. "Şu kadının haline bak, başımıza taş yağacak valla."

"Siz onun kadar mutlu musunuz?" diyecektim, dilimin ucuna kadar geldi, nasıl olsa anlamaz öküz deyip vazgeçtim.

Camdan dışarıya baktığımda, o tuhaf kadının caddeyi geçerek, yüksek apartmanların arasına sığınmış kagir bir konağa girdiğini gördüm. ■

ORHAN ALKAYA

Anlamlar I

yalnız bir hata mı, sarsak adımlarıyla hayatı yürür
hayat da yürür, dil ağır prangasıyla sürüklerken hayatı
kuytu bir gül yaprağına sinmiştir, ne gam
söz eksilmeseydi, yangın nereden nerelere yürür

akşam koyu bir hatadır, telafisi üzerimize yürür
gündoğumu ayrı şölen, her dilde ayrı yürür
yalnız bayancı yabancılaşmaz, alışmak ağır ölüm
ölüm gelir, her seferinde başlangıca yürür

benim bu yok edici tutkum, hep içimden yürür
bir adam kalır dışarda, yükü ömrüme yürür
kuytu bir masal, bir mermi olur, kalbime yürür

Bir De Beni Ekleyin

hatalarımızı çıkarsak geriye ne kalır hayatımızdan
dokunulmuş yerlerimizde soğuyan sevinçli yaşamlar mı
hiç solmayan çiçeği görmüş müdür hai-kai ustaları
ve dikenlerini içine büyüten bir gül kimin kanayanıdır
bir de bunu ekleyin

neden yorgun akşamları giyindik her sabah üstümüze
aktar ölçeğinde mi incelir hüzün, sarraf nezdinde mi
oluksuz bıçaklarla sevişen kaçıncıda ölür
ve kısa pantolonlu bir çocukluğun dizleri neden hep kanar
bir de bunu ekleyin

çok çocuklu analar koynunda nasıl bakir kalınır
neden yağmurlar genişletir alnımızı, güneş kaçırır
redd-i ilhak'ın dilde yoksullaşması mıdır yalnızlık
ve biz Heybeli'de her gece haklıydık
bir de bunu ekleyin

(Parçalanmış Divan'dan)

Yol Sözleri

ağır yaralı geceler boyu kenti sürükleyen
ıssız yakınlıklar, gözlerimde boğazlanmış isyan
gözlerimde kırılgan duruşlar saklayan hayat
erken sözler hükmüdür- kuytuya sızan

kar suyuna saldığım düşler: köpüren
bir nadastan elimde son kalanlar, ağır
kitaplara çivilenmiş avuçlarım kadar benimdir
bitti işte! hiçin her şey olduğu bu yerde
terk edilmiş bir cumhuriyetin gıcırtılarıyla örtülür
gece
oysa ben remil açmıştım hazin hüznüme
en ince parmaklarında şeytan tırnağı büyüten
bu ülke! varidatına ağlayan tahta suratlar
buruk şarap tadında yalnızlığımız bu gece
buruk bir yalnızlıktan başka ne
sodome saatlerini yaşarken sokaklar
ve zırhlarla kuşatılmış bir gök altında
bütün cesetler açık toplantıdayken gene
elbet günlüklerde kalacak benim adım
çünkü ben, sessiz sözlerle arkadaşım

işte: olmasa da olur bir remil açtığım, yolumdayım

(Erken Sözler'den)

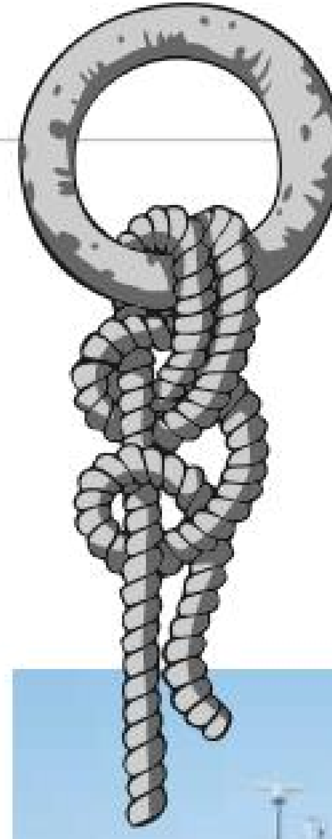
AY'IN HALLERİ

01
02
03
04
05
06
07
08
09
10
11
12
13
14
15

KASIM AYI FIRTINALARI

2 Kasım: Kuş Geçimi Fırtınası
7 Kasım: Fırtına
11 Kasım: Mevsimsiz Sıcaklar
12 Kasım: Lodos Fırtınası
17 Kasım: Koç Katımı Fırtınası
28 Kasım: Ülker Dönümü Fırtınası

AYIN BALIKÇI DÜĞÜMÜ

ANELE BAĞI

Bir halatın çımasını demirin anelesine (halka) veya gemilerin, bağlanmak üzere şamandıraya verecekleri yomaların çımalarını şamandıra anelesine bağlamak için yapılan bağdır.

AYIN DENİZ BALIĞI

BENİM ADIM PALAMUT

Ülkemiz sularında olduğu kadar diğer denizlerde de ekonomik değeri yüksek balıklardan sayılırım. Genellikle sıcak ve ılıman denizlerin kısmen açık kesimlerinde, kısman da sahil bölgelerinin orta sularında yaşarım.

Mevsimsel olarak, genellikle büyük sürüler halinde, uzun mesafeler üzerinde göç ederim. İlkbahar aylarında yemlerimizi önümüze katıp, beslenmek üzere Karadeniz'e çıkış yapmaya başlayan sürülerimiz, sonbahardan itibaren İstanbul Boğazı2nı geçip Marmara'ya, oradan da kışı geçirmek üzere Akdeniz'e kadar ineriz.

Havaların sonbaharda ılıman gitmesi halinde İstanbul Boğazı ve Marmara'ya bir süre için yayılıp av veririz.

Boy ve yaşlarıma göre ülkemde çeşitli adlar alırım. 12-16 cm.'e kadar "palamut vonozu", 16-22 cm.'e kadar "kestane palamutu", 22-28 cm.'e kadar "palamut", 35-40 cm.'e kadar "zindandelen", 40-45 cm.'e kadar "torik", 45-55 cm.'e kadar"sivri", 55-65 cm.'e kadar "altıparmak", ve 65 cm.'den büyüklerime "perçuta" denilmektedir.

AYIN YALNIZ GEMİSİ

R/V YUNUS-S ARAŞTIRMA GEMİSİ

Ülkemizin sınırlı sayıdaki araştırma gemilerinden biri olan **R/V YUNUS-S**, yapılan tadilat ve seyir-navigasyon cihazlarına yönelik geliştirme ve iyileştirme çalışmaları sonucunda Türk Loyd'u tarafından sınıflandırılarak IMO kurallarına göre uluslararası sularda çalışabilecek hale getirilmiştir. Çalışmalarını Kıbrıs, Lübnan, Suriye ve Romanya sularında da sürdüren R/V YUNUS-S ülkemizin başka ülke sularında çalışan ilk araştırma gemisi olmuştur. Yenilenen örnekleme donanımlarıyla 2000 m. Derinlikten biyolojik örnekler alacak hale gelen gemi Türkiye'nin derin sularına uygun tek araştırma gemisidir.

AYIN DENİZCİLİK TERİMLERİ

Kürek Çekme Terimleri

Puta Kürek: Puta koymak, donatmak anlamında bir terimdir. Puta kürek, küreklerin lumbar ya da ıskarmoz denilen yerlerine konarak işletmeye hazır hale getirilmesi için verilen komuttur.

Al: küreklerin çalıştırılması için verilen komut. ('Yürü ya' veya 'Al beraber' de kullanılır.)

Al İskele: Yalnız iskele tarafındaki küreklerin işletilmesi için verilen komut.

Al Sancak: Yalnız sancak tarafındaki küreklerin işletilmesi için verilen komuttur.

Alma: kürek çekilmemesi için verilen komut. Komut üzerine çekilmekte olan kürekler sudan çıkarılır ve palalara suya paralele olarak tutulur. 'Alma Kürek' olarak da kullanılır.

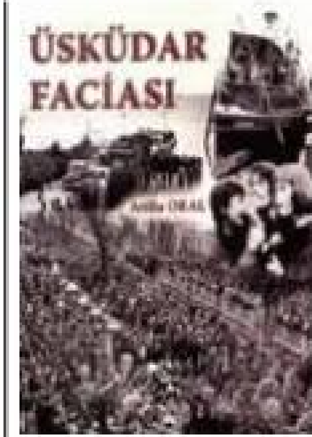
Arya Kürek: Küreklerin içeri alınıp 'palaları' başa bakacak ve alabandalara yakın bir biçimde oturakların üzerine konması.

Siya Kürek: Küreklerin ters çalıştırılması.

AYIN DENİZ KİTAPLARI

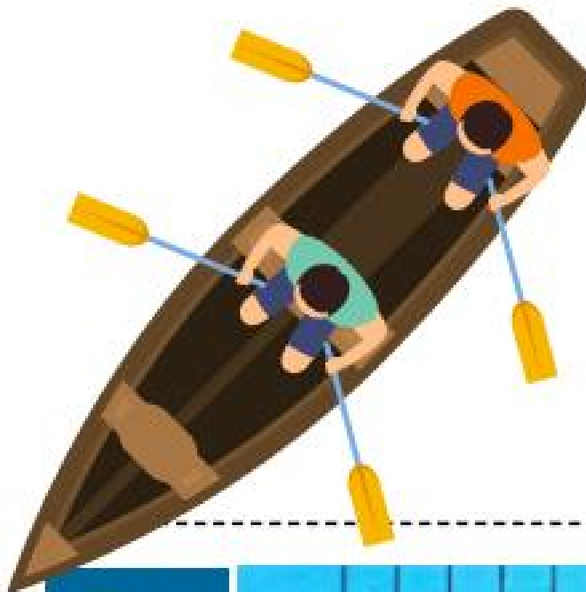
Argo Gemicilerinin Destanı, Rodoslu Apollonius, Türkçeleştiren Bilgin Adalı, YKY

Üsküdar Faciası, Atilla Oral, Demkar Yayınevi

Deniz Çingenesi, Eralp Akkoyunlu, AMYC Yayınları

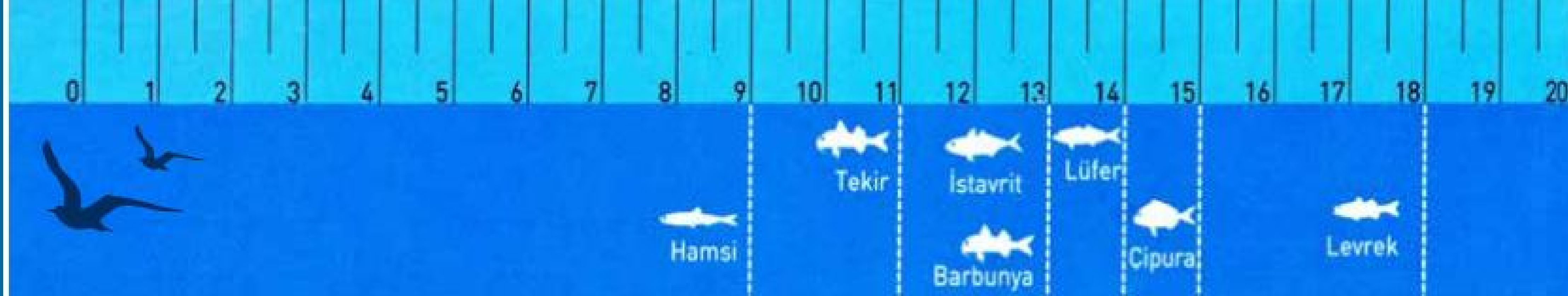
AYIN ŞİİRİ

GÜN OLUR

Gün olur, alır başımı giderim,
Denizden yeni çıkmış ağların kokusunda.
Şu ada senin, bu ada benim,
Yelkovan kuşlarının peşi sıra.
Dünyalar vardır, düşünemezsiniz;
Çiçekler gürültüyle açar;
Gürültüyle çıkar duman topraktan.
Hele martılar, hele martılar,
Her bir tüylerinde ayrı telaş!...
Gün olur, başıma kadar mavi;
Gün olur başıma kadar güneş;
Gün olur, deli gibi...

Orhan Veli Kanık

BÜYÜMESİNİ İSTİYORSAN KÜÇÜKKEN ÖLDÜRME...

AYIN BALIK YEMEĞİ

Hamsi Tuzlama (Hamsi Salamura)

Mevsiminde (özellikle aralık-ocak-şubat aylarında) bol bol tüketilen hamsi mart ayından itibaren havaların ısınmasıyla birlikte yavaş yavaş 'çiroza çeker', hamsinin lezzet kaybının yanında kurtlanma da görüleceğinden belirli bir aydan sonra yenilmemeye başlar.

Hamsi salamura, hamsinin bulunmadığı yaz aylarında hamsi özlemini gidermek isteğinden yola çıkılarak farklı bir lezzete ulaşma yolu olarak görülebilir. Hamsinin bulunmadığı (daha doğrusu yenilmediği) yaz aylarında da önemli bir besin güvencesi olarak hamsinin yerini tutar.

Salamura olarak kullanılacak hamsinin çok taze olması gerekir. Bu yüzden Karadeniz sahilinde, neredeyse denizden çıkar çıkmaz alınan hamsi, hemen ayıklanmaya başlanır. Yirmi dört saat boyunca tuzlu soğuk suda bekletilen hamsinin dört beş saate bir suyu değiştirilir. Bu suyun iyi kalitede ve yeterince soğuk olması istenir. Sonrasında kalın tuzla iyice tuzlanan hamsiler bidonlara basılıp hava almayacak şekilde kapatılır.

Tuzlamanın en iyi dönemi sezonun ortalarıdır. Halk arasında bu dönem için "hamsi kar suyu vurduktan sonra tuzlanır" denir.

Tuzlandıktan birkaç ay sonra istenilen lezzete ulaşan tuzlanmış hamsinin, geçmişte 3-5 yıla kadar saklanıp yenebildiği; büyük tahta fıçılarda aralarına defneyaprakları konarak hazırlanan tuzlanmış hamsilerin yurtdışına gönderildiği bilinmektedir.

AYIN MACERAPERESTİ

PERVANECİ ARTAKİ USTA

Pervaneci Artaki Usta'nın 'el becerisiyle ve çok eskilere dayanan tekniklerle' çalışan dökümcü dükkânı tornacıların, sarı ve kızıl dökümcülerinin yer aldığı daracık Perşembe Pazarı sokaklarındaki irili ufaklı bir çok dükkandan biriydi.

SİLİSTRE

Özel açılı yapısı nedeniyle fırtınalı havalarda bile sesi rahatlıkla duyulabilen silistrenin çıkardığı tiz ses nedeniyle 13. Ve 14. Yüzyıllarda ani saldırıları kürekçilere haber vermek amacıyla Akdeniz'de seyreden filolarda kullanıldığı bilinmektedir.

Osmanlı bahriyesinde kürekçilere tempo vermek amacıyla bir düdük şeklinde kullanıldığına dair bilgilere rastlanabilen silistre, uç kısmında bulunan şamandıra deliği vasıtasıyla farklı şekillerde çalınarak kürekli/yelkenli gemilerde komutları uzaktaki personele veya diğer gemilere ulaştırmak için de kullanılmıştır.

AYIN DENİZ YAZARI

ZEYYAT SELİMOĞLU

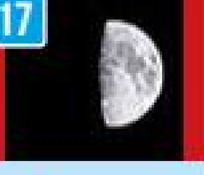
(d. 31 Mart 1922, İstanbul - ö. 1 Temmuz 2000, İstanbul)

Öykülerinde Sait Faik ve Halikarnas Balıkçısı gibi deniz temi yoğun olarak kullanılmıştır. Karadeniz balıkçıları onun öykülerinde sık sık işlenir. Yerel söyleyişlere yer verir, fakat eserlerinde bunun dozu oldukça ölçülüdür. "Direğin Tepesinde Bir Adam" adlı öykü kitabı en ünlü eseridir. "Deprem" adlı uzun öyküsü 1981 yılında yönetmen Atıf Yılmaz tarafından "Delikan" ismiyle sinemaya uyarlanmıştır.

Eserlerinden bazıları: Kavganın Sonu ve Başı (1955), Direğin Tepesinde Bir Adam (1969), Kıçüstünde Toplantı (1971),Koca Denizde İki Nokta (1973), Karaya Vurdu Deniz (1975).

AY'IN HALLERİ

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40

Palamut | Kefal | Kalkan

BİR ZAMANLAR RUMELİFENERİ
Boğaza Işık Saçan Balıkçı Köyü

İSMAİL BAKAR

Sarıyer ilçesinin Karadeniz'e bakan en uç noktasında kurulmuş bir yerleşim bölgesi olan Rumelifeneri'nin antik çağdaki ismi Panium veya Panyum Burnu, Bizans döneminde ise Fanaraki veya Fanariyan Burnu idi. Fanaraki veya Fanariyan Avrupa Feneri veya Küçük Fener demektir. Köyün ismi bir süre Türkeli olarak da kullanılmıştır.

SARIYER ilçesinin Karadeniz'e bakan en uç noktasında kurulmuş bir yerleşim bölgesi olan Rumelifeneri'nin antik çağdaki ismi Panium veya Panyum Burnu, Bizans döneminde ise Fanaraki veya Fanariyan Burnu idi. Fanaraki veya Fanariyan Avrupa Feneri veya Küçük Fener demektir. Köyün ismi bir süre Türkeli olarak da kullanılmıştır.

Yaklaşık 1600 yıllık bir yerleşim yeri olan Rumelifeneri ve civarının balıkçılığa elverişli konumu sebebiyle çok eskiden beri tercih edilen bir yer olmuştur. Osmanlı öncesinde Venedik, Cenevizliler ve Romalılar tarafından da ileri gözetleme ve boğazın savunması için kullanılmıştır. 1688 tarihli Cornelli haritasında dört ev ve bir kilise vardır. 1703 tarihli bir haritada sekiz adet ev tasviri ve fener gözükmektedir. Yine 1734 tarihli Dimitrie Cantemir haritasında on yedi ev ve bir kilise vardır. Barbie du Bocage tarafından yapılan 1784 tarihli bir haritada ise Fransızca fener manasına gelen "Pr" işareti ve ormanlara delalet eden ağaçlar gözükmektedir.

Rumelifeneri'nin yerli halkı Rum'du. Osmanlılar döneminde Türkler köye iskân edilmeye başlamış, 1897 Rus Savaşı nedeniyle yaşanan büyük göçle Rize'den gelenler köye yerleştirilerek Türk nüfusu artırılmış, mübadele ile tamamen Türk nüfusa sahip olmuştur.

EFSANEVİ ÖREKE KAYALIKLARI

Rumeli Feneri ve özellikle önünde yer alan, efsanelere konu olan Öreke kayalıkları da Rumelifeneri Köyü ile birlikte anılmakta olup, İstanbul'a gelen hemen hemen bütün gezginlerin dikkatini çekmiştir. Bu gezginlerden biri de Roma-Germen İmparatorluğu'nun 1587'de Osmanlı İmparatorluğu'na yolladığı elçilik heyetinde eczacı olarak bulunan Reihold Lubenau Rumelifeneri gezisinde gördüğü kayalıkları anlatır:

"...Kayalığa vardığımızda, çok tehlikeli olmasına rağmen üzerine tırmanmaktan kendimizi alamadık. Dalgalar sürekli bu kayalığa çarparak altını oyuyor. Kayadan inmek daha da zor oldu, oturarak kıç üstü aşağıya kaymaktan başka çare bulamadık. Bu kayalık birbirine yakın iki parçadan ibaret olduğundan birçok kişi bunların Cianei veya insulae Simplegades olduklarını ileri sürüyor ve Polybios da onları yüzer kayalar olarak tanıtıyor. Gerçekten de gemiyle suyun üzerinde ilerlerken bu iki kayaların kâh birbirlerine yaklaştıkları kâh uzaklaştıkları izlenimini uyanıyor. Kayanın alt kısmında umbilicum veneris denilen ottan buldum. Bütün bunları gördükten sonra limana gitmek üzere karaya döndük."

Öreke kayalıklarına ilkçağda Kyanae veya Symplegadae kayalıkları, değişik zamanlarda Geant veya Bavonere kayalıkları da denilmiştir. Bu kayalıklar zamanla birbirinden ayrılmış beş büyük kayadan oluşmuştur. Osmanlı döneminde bu kayalara Kanlı Kayalar adı verilmiş sonraları Kocataş, Körtaş, Mavikayalar ve Kızılkayalar da denilmiştir. Bugün Öreke veya Röke Taşı olarak adlandırılan bu kayalıklardan en büyük olanın üzerinde antik bir taş durmaktadır. 'Pompei Sütunu' olarak bilinen bu mermer kaide, Rumelifeneri'ndeki en eski anıttır. Bununla birlikte bu mermerin tapınağa ait bir kalıntı olması da muhtemeldir. Bahsedilen kayalıklar 1972

senesinde dalgakıranla anakaraya bağlanmıştır.

Semavi Eyice Bizans Devrinde Boğaziçi adlı kitabında şu bilgiyi verir: Eskiden bu kayaların hareket ettiklerini ve zaman zaman birbirine vurduklarına inanılırdı. Gerçekte ise kara ve birbirleri ile alçak bir berzah sayesinde bağlanan bu kayalar sular yükseldiğinde adacık halini alıyorlar ve gemiler için tehlikeler yaratıyorlardı. Birbirlerine vurdukları söylentisi ise karadaki kayalar arasındaki yarıklara giren denizin buradaki büyük gürültü yapmasından doğmuştu denilir. Bu kayalardan, en büyüğünün üstüne, Roma imparatorluk çağında yuvarlak bir sunak taşı konulmuştu. Kitabesi denizin tesiriyle silindiğinden uzun süredir açık şekilde okunamayan Mango'ya göre belki: Caligula'a ait bu kaidenin üstüne daha geç bir devirde, herhalde kayaları ve dolayısıyla tehlikeyi uzaktan belli etmek üzere bir sütun dikilmiştir. Nedense Pompeius sütunu denilen bu işaretin bütün Bizans ve Türk devrinin bir kısmı boyunca hizmet ettiği bellidir. Zaten eski gravürlerde gördüğümüz sütunun, 1680 yılında çıkan bir fırtınada yıkıldığı söylenmektedir.

III. Ahmed devrinde Türkiye'ye davet edilen Macar mültecilerden II. Ferencz Rakoczi'nin yanında 1717'de İstanbul'a gelen K. Mikes (1690-1761) mektup şeklinde yazdığı hatıralarında, İstanbul'dan yalnız bir eski eser hakkında bilgi verir ki, o da bu sütundur. 1718 yılında çevreyi gezen Kelemen Miles, iki üç parçaya ayrılmış sütunu gördüğünü söylemektedir.

ARGONATLAR RUMELİFENERİ'NDE

Avukat ve yazar Ali Soysal'ın 2004 yılında yazdığı Kara Deniz Beyaz Işık "Rumeli Feneri" adlı kitap Rumelifeneri ile ilgili yazılmış en kapsamlı kitaptır. Yazımızda sık sık alıntı yaptığımız bu kitapta bakın Ali Soysal bu efsaneyi nasıl anlatıyor:

"Rumelifeneri'nin bulunduğu coğrafya mitolojik kahramanlardan meydana gelen Argonatlar efsanesine kadar gitmektedir. Peki, kimdir bu Argonatlar? Mitolojiye göre bugünkü Gürcistan'da kutsal Ares Ormanı'nda bulunan altın postu bulmak için Yunanistan'dan yola çıkmışlar, yol boyu birçok serüven yaşadıktan sonra nihayet İstanbul'a ulaşmışlar, İstanbul Boğazı'nı geçip Karadeniz'e açılmaları esnasında Argonatlar Rumelifeneri'ne de uğramışlardır. Kayalara doğru yaklaşırlarken yanlarında getirdikleri bir kuşu salınca, kayalar harekete geçerek birbirlerine kenetlenmişlerdir. Sonra, kayalar eski yerlerine dönünce Argonatlar gemileriyle hızlı ileri atılarak, onların tekrar kenetlenmesine fırsat vermeden açık denize ulaşmışlardır. Başka bir efsaneye göre de Röke taşının doruğunda mevcut Apollo Tağınağı'ndaki Apollo heykeli bir yunusa dönüşerek Argonatlar'a yol göstermiştir.

Aralarında Herkül'ün de bulunduğu teknenin mürettebatına Argonat denmiştir. Argonatlar'ın adı ünlü tekne ustası Argus'tan gelmektedir. "Hızlı" anlamına gelen elli beş kürekli Argo isimli teknenin pruvasını Zeus'un "Kehanet Ağacı"nın bir dalı süslemektedir. Tehlikelerle dolu yolculukları sırasında Trakyalı Ozan Orpheus'un çaldığı lir, argonatlara güç vermiştir. Som altın post, başrahibe Medea ve Kahin Phineus'un desteği ile Argonatlar tarafından ele geçirilmiştir."

KÖYE ADINI VEREN DENİZ FENERİ

İstanbul Boğazı'nın Rumeli yakasında, Boğaz'ın Karadeniz'e açıldığı kuzey ucunda yer alan ve bulunduğu köye ismini veren Rumeli Feneri, İstanbul'un en eski tarihi yapılarından bir tanesidir. 30 metrelik kulesi ile Türkiye'nin en yüksek feneri aynı zamanda içinde bir yatır olan tek fenerdir.

Bütün kaynaklar, Rumeli Feneri'nin Fransızlar tarafından, Kırım Savaşı sırasında, Fransız ve İngiliz gemilerinin Boğaziçi'nde geçiş emniyetini sağlamak amacıyla inşa edildiğini yazsa da Rumeli Feneri'nin bulunduğu bölgede, eski tarihlerden beri bir fener olduğu bilinir. 25 Ağustos 1583 tarihli bir Divan-ı Hümayun belgesinde Galata Kadısı'na, "halen Karadeniz'de olan fenerin tamiri"nin gerektiği ve burada çalışan tüccar ve adamlarının kerestelerini götürmek için araba ve hamal bulunması buyuruluyordu. Evliya Çelebi de "Fanus" feneri için "Kalenin dışında, yüksek bir kule üzerinde büyük bir fenerdir. Her gece yanar. Karadeniz'deki gemiler ona bakarak

> ***Boğaz'ın Karadeniz'e açıldığı kuzey ucunda yer alan ve bulunduğu köye ismini veren Rumeli Feneri, İstanbul'un en eski tarihi yapılarından bir tanesidir. 30 metrelik kulesi ile Türkiye'nin en yüksek feneri aynı zamanda içinde bir yatır olan tek fenerdir.***

Boğaz'dan içeri girerler," der. Çelebi bu fenerde yunus balığı yağı yakıldığını da Seyahatnamesi'nin başka bir yerinde söyler. Bretenli Michael Heberer'in 16. Yüzyıl sonlarında hazırladığı kitapta yer alan çok ilginç gravürde, çarpışan kayaların hizasında, hemen hemen bugünkü fenerin olduğu yerde yuvarlak dev bir sütun şeklinde çok yüksek bir fener görülmektedir.

1616 yılının şubat ayında Prag'dan yola çıkıp ağustosta Osmanlı payitahtı İstanbul'a ulaşan Roma-Germen imparatorluğu elçilik heyetinde elçinin sekreteri olan Adam Werner seyahatnamesinde fenerden bahseder:

"Söz konusu kıyıda bulunan tepedeki köyün girişinde taştan yapılma köşeli bir kule bulunmaktadır. Burada yaşayanlar buna "ışık saçan" anlamına gelen Phanarion, yani "fener" adını vermişlerdir. Çünkü kulenin en üst katında, duvarın çevresine yüksek ve geniş pencereler yapılmış ve içlerine büyük geniş camlar yerleştirilmiştir. Kulenin orta yerinde bulunan dört parmak derinliğinde ve iki kulaç genişliğindeki çok köşeli büyük yuvarlak madeni çanağın içine bir fitil yerleştirilir ve üstüne yağ doldurulur. Karanlık basınca bu fitil yakılır ve gemiler ta uzaklardan ateşin ışığını görerek çok tehlikeli olan Boğaziçi'nin dar girişinde karaya çarpmamak için tedbir alabilirler."

Fenerin teknik özelliklerine hakkında şu bilgileri verebiliriz: Kırım Savaşı sırasında 15 Mayıs 1856 yılında yapılan, Anadolu Feneri ile beraber işletmeye açılan fenerin 1933 senesinde Fransız'a verilen 100 yıllık işletme imtiyazı iptal edilmiş ve işletme hakkı tamamen Türkler'e geçmiştir. Deniz yüzeyinden yaklaşık 58 m yüksekliğinde olan fenerin kule yüksekliği 30 metre ile kıyılarımızın en yüksek ve en eski deniz feneri kulesidir. Sabit beyaz ışık çakan fener 18 mil uzaktan seçilebilmektedir. Yüzölçümü 1355 m2 olup uluslararası fener numarası: 20560'dir. Elektrik-Asetilen ile çalışır ve elektrik kesildiğinde yedek sistem olan bütan gazı devreye girer. Son onarımını 1944 yılında gören fener Rumeli Tahlisiye istasyonuna bağlıdır.

Dünyada İçinde Yatır Bulunan Tek Fener

Rumeli Feneri, dünyada içinde yatır bulunan tek fenerdir. Gelin bu hikâyeyi Ali Soysal'ın anlatımıyla dinleyelim: "Fransızlar, feneri şimdiki yerine değil de bir başka yere inşa ederler fakat fener yıkılır. Bir kez daha yaparlar. Ancak fener tekrar yıkılır. Fener görevlilerinden Rasim Uçar'ın anlattığına göre fenerin yapımı sırasında Mehmet adındaki bir kişi gece rüyasına bir ermişin girdiğini, incir ağaçlarının olduğu yerde Sarı Saltuk'un mezarının bulunduğunu, fenerin buraya yapılmasının daha hayırlı olacağını söyler. Bunun üzerine köyün yaşlıları, Fransız mühendise: "Burada bir yatır vardır. Bu yatır, fenerin içine alınmazsa temel hiçbir zaman tutmaz." Derler. Yerel halkın dini inançlarına saygı gösteren Fransız mühendis, projeyi değiştirerek, yatırı da içine alacak şekilde kuleyi tekrar inşa eder. Böylece Sarı Saltuk, ebedi uykusunu fenerin ışığı altında uyumaya devam eder. Rumelifeneri'nde karşımıza çıkan Sarı Saltuk dışında, ondan hemen hemen dört asır önce yaşamış olan efsanevi Sarı Saltuk menkıbelerde geçen hızırvari bir kişiliktir. Kimi kayıtlara göre 1300

yılında ölmüştür. Türkmen babası Saltuk'un 12 bin asker ile birlikte Dobruca'ya vardığı, derviş meşrebiyle Balkanlar'da Osmanlı'dan önce İslam'ı yaymaya başladığı, onun müritlerinden Barak Baba'nın da Anadolu, Suriye ve İran'ı dolaşıp Kırım'a geldiği hikaye edilir."

RUMELİ FENERİ KALESİ

Sultan III. Mustafa (1757-1774), Rusya'nın Karadeniz'deki etki alanını artırması üzerine, Garipçe ve Poyraz Kalelerini yaptırmış, aynı zamanda Kilyos ve Riva kalelerini tamir ettirmişti. İstanbul Boğazı'nın Karadeniz tarafında çeşitli zamanlarda, toplamı sekiz adedi bulan kaleler yapılmıştır. Bunlar Rumeli Yakası'nda: Kilyos, Rumeli Feneri, Garipçe ve Rumeli kavağı Kaleleri; Anadolu Yakası'nda: Riva, Anadolu Feneri, Poyraz ve Anadolu Kavağı Yoros Kaleleridir.

Bu kalelerden biri olan Rumeli Feneri Kalesi köydeki en önemli tarihi eserlerden biridir. Rumeli Feneri Kalesi sanılanın aksine Ceneviz kalesi değildir. 1350 senesinde Boğaz'ın yukarı kısmındaki kaleler, Cenevizliler tarafından ele geçirildiği için bu kaleye de halk arasında Ceneviz Kalesi denilmiş olması mümkündür. Kemerli bir giriş kapısı bulunan kalenin mimarisi gerekse arşiv belgeleri kalenin Osmanlı eseri olduğunu göstermektedir.

The Bosphorus adlı kitapta Rumeli Feneri Kalesi'nin 1769 yılında Rum asıllı bir mimara yaptırıldığı belirtilmektedir. Esasen kalenin kitabesindeki 1182 tarihinin iki takvim arasındaki hesaplama farklılıklarından dolayı 1769'a denk gelmesi de mümkündür. Kale karşı kıyıdaki Anadolu Feneri Kalesi ile eşzamanda yapılmıştır. Her iki kalenin konumları, yapılış tarzları ve büyüklükleri birbiriyle benzerlik göstermektedir.

> ***"Rumelifeneri bu haliyle Türkiye'nin en büyük balıkçılık merkezlerinden biridir. Yetenekli ve çekirdekten yetişme denizci gençleri Marmara'da, Karadeniz'de, Akdeniz'de hamsiden orkinosa her çeşit balığın peşinden koşarlar."***

Cevdet Paşa Tarihi'ne ve Reşat Ekrem Koçu'nun İstanbul Ansiklopedisi'ne baktığımızda kaleye dair şu detayları bulabilirsiniz: 1795-96 senesinde subay, kayıkçı ve meremmetçilerden (tamir işi ile uğraşanlar) başka Rumeli Feneri Kalesi'nde 144 askerin bulunduğu, Kaptan Paşa'nın 15 günde bir bizzat, eğer kendisi yoksa Tersane Emini'nin bu kaleye giderek tesis ettiği, kalenin komutanına senelik 600 kuruş, kale kethüdasına ve topçubaşına 60 akçe, neferlere günlük 50 akçe verildiği belirtilmektedir.

DİĞER TARİHİ ESERLER

Rumelifeneri'ndeki diğer tarihi eserler şunlardır: Köyde dört adet tarihi çeşme bulunmaktadır. Köy meydanındaki 1777 yılında yaptırılan Park Çeşmesi de denilen Cezayirli Gazi Hasan Paşa Çeşmesi, diğeri liman yolu üzerinde bulunan ve yine 1777 yılında Gazi Hasan Paşa tarafından yaptırılan ve aynı adı taşıyan çeşmedir. Üçüncü tarihi çeşme, Dere Mahallesindeki Hacı Ahmet Ağa tarafından 1773 yılında yaptırılan çeşmedir. Dördüncü tarihi çeşme ise eski mezarlığın alt tarafındaki 1814 yılında yaptırılan Kabakçı Çeşmesidir. Rumelifeneri'nde iki cami vardır. Köyün ortasına yakın bir yerde bulunan Ramazan Ağa Camii tarihi özelliği olan ve 1770'lerde yapıldığı söylenen bir camidir. Köy içindeki Yeni Cami ise eskiden Kilise idi ve uzun yıllar kapalı kaldıktan sonra camiye dönüştürülmüştür.

TAHLİSEYE, KARANTİNA İSTASYONU VE RUMELİFENERİ LİMANI

XIX. yüzyılda artan ticaret hacmi ile birlikte deniz yoluyla kısa bir sürede büyük alanlara yayılan bulaşıcı hastalıklardan korunmak amacıyla 1831'den itibaren önlemler alınır. Bu amaçla 1831'de Rumelifeneri'nde yerli gemiler, İstinye'de ise yabancı gemiler için birer karantina istasyonu kurulmuştur.

Karadeniz'de zaman zaman 'doğal afet' düzeyine ulaşan hava koşulları, Kuzey Boğaziçi Bölgesi'nde, her zaman önemli bir sorun olma özelliğini korumuştur. Bu durumlara karşı önlem olarak Boğaz girişinin her iki yanında, Anadolu Yakası'nda Şile'den, Avrupa Yakası'nda Karaburun'a kadar olan yaklaşık 80 kilometrelik bir kıyı şeridinde deniz kurtarma istasyonları kurulmuştur. Bu amaçla 1868 yılında köy hudutları içinde de bir Tahlisiye İstasyonu kurulmuştur. O yıllarda tahlisiye hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak için geçen gemilerden ton başına 15 altın vergi alınmıştır. Bu kurtarma istasyonlarının merkezi Kilyos'ta idi.

İstanbul'daki en büyük balıkçı barınağı 250 tekne kapasiteli Kumkapı barınağıdır. İkinciliği elinde bulunduran Rumelifeneri Köyü balıkçı barınağı ise 170 tekne alabilmektedir. Balık avının yasak olduğu aylarda balıkçı tekneleri burada yatarlar.

Yazımızı yine Ali Soysal'ın Rumeli Feneri adlı kitabından bir alıntı ile sonlandıralım: "Rumelifeneri bir balıkçılık merkezi olduğu için büyük bir dalgakırana ve limana sahiptir. Karadeniz'in sert dalgalarına karşı koyamayıp hasar gören dalgakıranı 2002 senesinde kuvvetlendirilmiş ve denize yüzlerce büyük beton blok yerleştirilmiştir. Bu yolla dalgaların gücü kırılmıştır. Fakat 2004 yılı Ocak ve Şubat aylarında meydana gelen kar yağışı, tipi ve büyük fırtına esnasında dalgakıranın 54 metrelik kısmı hasar görmüş, limandaki üç tekne batmış iki tekne ise kaybolmuştur. Yine de dört yüzden fazla tekneyi alabilen limanı, en sert havalarda bile denizcilere güven sağlar. Rumelifeneri bu haliyle Türkiye'nin en büyük balıkçılık merkezlerinden biridir. Yetenekli ve çekirdekten yetişme denizci gençleri Marmara'da, Karadeniz'de, Akdeniz'de hamsiden orkinosa her çeşit balığın peşinden koşarlar." n

KAYNAKÇA

- Akçura, Gökhan. Şen Gönüller Diyarı. İstanbul: Om Yayınları,2003
- Balcı, İbrahim. Aşiyan'dan Kısırkaya'ya Sarıyer. İstanbul: İlkbiz, 2006
- Cilason, Tiraje. "Rumeli Feneri" Boğaziçi ve Sarıyer Dergisi, Temmuz-Ağustos-Eylül 2008
- Elçi, Tahir. Boğaziçi. İstanbul: Cinius Yayınevi, 2016
- Genim, Sinan. Konstantiniyye'den İstanbul'a. İstanbul: Pera Müzesi, 2012
- Koçu, Reşad Ekrem. İstanbul Ansiklopedisi. İstanbul, 1961
- Kurtçu, Ünal. Boğaziçi Tiryakiliği. İstanbul: Elips, 2007
- Lubenau, Reinhold. Reinhold Lubenau Seyahatnamesi. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2012
- Mazak, Ali;Mazak, Mehmet. Dersaadetin Sayfiye Semti Sarıyer. İstanbul, 2008
- Soysal, Ali. Kara Deniz Beyaz Işık Rumeli Feneri. İstanbul: Denizler, 2004
- Tutel, Eser. "Rumeli Feneri" İstanbul Ansiklopedisi, Cilt: 6,s.354
- Werner, Adam; Padişahın Huzurunda: Elçilik Günlüğü, 1616-1618. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2011

Bir şiirin hikâyesi

ŞEREF BİLSEL

ŞİİRİMİZİN kadim kumanyalarından biri elbette 'aşk'; hatta şiiri dilin âşık olmasıdır diye tanımlayanlar da var. Bazı şiirlerin altında sessizce duran, can yakıcı hikâyerin içinde aşk da yerini almakta gecikmez. Ve bazen şairler sadece bir kadına yazmayı sürdürür, 'kadına' evet, çünkü kadın şairlerin doğrudan bir erkeği işaret ederek yazdığı şiir sayısı oldukça azdır. Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun 'Karadut'u etrafında biraz gezineceğiz. Yani Bedri Rahmi'nin içinde derin bir tutkuya dönüşen Mari Gerekmezyan.

Karadutum, çatal karam, çingenem

Nar tanem, nur tanem, bir tanem

Bizim, şiirde 'Karadut' olarak bildiğimiz, uğruna içli, can yakıcı sözler düşürülmüş Mari Gerekmezyan, Güzel Sanatlar Akademisi Heykel bölümüne misafir öğrenci olarak gelir. Yeteneği dikkat çekicidir. **Bedri Rahmi Eyüboğlu** da, o vakitler Akademi'de asistan olarak görev yapmaktadır ve Eren Eyüboğlu ile evlidir. Bu karşılaşma zamanla şiirlere, resimlere, heykellere yürüyen bir yolculuk edinir kendine. Bu konuda epey bir tanıklık dergi ve gazetelere yansıdı, hatta bazı mektuplar da bu tanıklığın izlerine rastladık. Tarih: 1949, yer: İstanbul Büyük Kulüp. Bir toplantıda sırasında davetliler Bedri Rahmi Eyüboğlu'ndan bir şiir okumasını isterler. **Eyüboğlu**, Karadut adlı şiiri okur. **"Canuşkam, Kulüpte bir gece, şiir okumuştun, hani! Hatırladın mı? Gözlerinden, birden yaşlar döküldüğünü görünce içimin karardığını hissetmiştim. Sesin, nasıl titremişti. Hey! Bütün bunları hatırlıyor musun? Sanki böğrüme, kızgın bir ütü yapışmış gibi olmuştum. O gece... Senin seneler sonra bile olsa yanıp tutuştuğunu anlamıştım! Bedri'nin ruhuna, insan üstü bir gücün acıyıp, ona güç vermesi için dua etmiştim. Ruhunun çektiği acıları Allah dindirsin. Allah sana resim yapma sevinci versin ve bizim yanımızda yaşamaktan, mutluluk duyabilmeni sağlasın. Eren."**

Mari, Bedri Rahmi'nin bir büstünü yapmıştı. Bedri Rahmi ise Mari'nin portrelerini yaptı ve ona şiirler yazdı. Bütün bunlar olurken, Eren Eyüboğlu, eşinin bir gün kendisine döneceğini sabırla bekliyordu. Daha sonra neler mi oldu?

Kızlarının bu yasak tutkunun pençesinden kurtulmasını isteyen ailesi, **Mari**'yi bir başkasıyla evlenmeye zorluyor . Mari, 1946´da menenjit tüberküloz hastalığına yakalandı. Savaş yeni bitmişti ve ilaçlar ateş pahasıydı. Bedri Rahmi'nin, genç sevgilisine ilaç alabilmek için her yolu denediği, hatta tablolarını elden çıkarmaya başladığı söylenir. Kısa bir zaman sonra Alman Hastanesi'nden Mari Gerekmezyan hayata gözlerini yumar. **Bedri Rahmi,** bu olaydan müthiş etkilenir. Karadut şiirinin bugün bize söyledikleri arasında kâğıdın altının kesik parmaklarla, kırık kalplerle dolu olduğu ve hiçbir şeyin göründüğü gibi kalmadığıdır. ■

Karadut

Karadutum, çatal karam, çingenem
Nar tanem, nur tanem, bir tanem
Ağaç isem dalımsın salkım saçak
Petek isem balımsın ağulum
Günahımsın, vebalimsin.
Dili mercan, dizi mercan, dişi mercan
Yoluna bir can koyduğum
Gökte ararken yerde bulduğum
Karadutum, çatal karam, çingenem
Daha nem olacaktın bir tanem
Gülen ayvam, ağlayan narımsın
Kadınım, kısrağım, karımsın.

Bedri Rahmi Eyüboğlu
(1913-1975)

Bedri Rahmi Eyüpoğlu - İstanbul (1955)

İnsanı değiştirmezse
AŞK NEYE YARAR

MESUT KARA

Sevmek Seni de Sevmek Zamanı gibi farklı, yalın, dönemine göre oldukça cesur bir anlatıma, sinema diline sahiptir. Filmin diyalogları da öyle. Bir anlamda 'varoluşçu' tema ve diyalogları olan film, bugün bileni, seyircisi olmasa da kült bir filmdir.

METİN Erksan ustanın Sevmek Zamanı filmini bilmeyen yoktur. Birçok sinema yakın çevresinden arkadaşın evinde, ofisinde afişi asılıdır bu kült filmin. 'Yerli film' sevip de izlemeyeni yoktur sanırım. Gazetelerde, dergilerde, sosyal paylaşım ağlarında filmin fotoğrafları, çarpıcı replikleri paylaşılır yıllardır.

Ustası Mustafa'yla birlikte boyacılık yapan, boyamaya girdiği evin duvarında asılı kadın resmine âşık olan Halil'in ve resmin aslı Meral'in öyküsüdür anlatılan. Bir 'surete âşık olma' öyküsü. Adada badana boyama işi yapan Halil ustasıyla birlikte gittikleri köşkte duvarda asılı kadın resmine tutulur. Her gün boş köşke giderek resmi seyreder.

Bir gün köşk sahibinin kızı, fotoğrafın aslı olan Meral köşke gelir ve resmini seyreden Halil'i görür. Sonrasında Halil'in kendisine âşık olduğunu düşünen Meral bu aşka karşılık verir. Oysa Halil resmin aslına değil resme âşıktır.

Film (bugün çokça denenen) sıra dışı hikâyesi ve sinema dili nedeniyle çekildiği günlerde hak ettiği ilgiyi göremez, dağıtımcı/salon bulmakta zorlanır. Döneminde kimsenin cesaret edemeyeceği sinema dilindeki başarı, hikâyesinden oyuncu yönetimine, özenle yaratılan sahnelerindeki sinemasal lezzetine kadar bütün özellikleri filmi farklılaştırıyor; yıllar boyu yeniden yeniden keşfedilmesini sağlıyor.

Filmde sınıfsal farklılık/çelişki kadar insanın yalnızlığı/bunaltısı ve doğayla ilişkisi de önemli yer tutar. Meral varsıl sınıftandır fakat sınıfı içinde yalnızdır, bunalıyordur. Halil bunaldığında doğaya sığınır. Kendileriyle olduklarında eşlik eden yağmur ve müzik de ayrı bir lezzet katar, sahnelere, filme.

BEN SENİN RESMİNE AŞIĞIM

Halil'in sorunu farklı sınıftan bir kadına olan aşkı değil, aşkın kendisidir. Zaten sonuçta âşık olunan kişi, onun cismi değildir önemli olan. Âşık olan kişinin duydukları, hissettikleri, yaşadıkları ve aşktın kendisidir. İlişki ya da gerçeklik aşkı o duyguyu 'kirletebilir.

Meral "Bu aşkın yarısı bana ait" dese de Halil'in tavrı "Ben senin resmine aşığım", "Resmin sen değilsin ki"dir.

Aşkına karşılık arayan Meral, "cevap vermeyecek misin bana? Yoksa gerçeği söylemekten korkuyor musun?" diye sorar. "Öğrenmek istediğini Mustafa söylemiştir sana" cevabını alır. "Ben senin söylemeni istiyorum. Herhalde bana ait bir şeyi öğrenmek hakkımdır" dediğinde de aralarındaki çarpıcı diyalog şöyle gelişir:

Halil: Hayır sana ait bir mesele değil bu. Resminle benim aramdaki bir durum, seni ilgilendirmez. Ben senin resmine âşığım.

Meral: İyi ama âşık olduğun resim benim resmim. İşte ben de buradayım, söyleyeceklerini dinlemeye geldim.

Halil: Resmin sen değilsin ki? Resmin benim dünyama ait bir şey. Ben seni değil resmini tanıyorum. Belki sen benim bütün güzel düşüncelerimi yıkarsın.

Meral: Bu davranışların bir korkudan ileri geliyor.

Halil: Evet. Bir korkudan ileri geliyor. Bu korku sevdiğim bir şeye ebediyyen sahip olmak için çekilen bir korku. Ben senin resmine değil de, sana âşık olsaydım o zaman ne olacaktı? Belki bir kere bile bakmayacaktın yüzüme. Belki de alay edecektin sevgimle. Hâlbuki resmin bana dostça bakıyor. İyilikle bakıyor ve ebediyyen bakacak.

Meral: Ben de sana bakmak istiyorum.

Halil: Benimle resminin arasına girme. İstemiyorum seni. Ben senin yalnız resmine aşığım.

Metin Erksan filmi 1965 yılında kendi olanaklarıyla çeker, zarar etmiştir. Aynı yıl Edebiyatçı, gazeteci, yayıncı Cengiz Tuncer de ilk ve tek filmi olan ve sonuçta zarar ettiği Sevmek Seni filmini çeker.

SEVMEK SENİ

Filmin başoyuncuları genç Selma Güneri ve Beklan Algan'dır. Filmde Ayfer Feray dışında Şaziye Moral ve sinema tarihçisi Giovanni Scognamillo da yer alır oyuncu olarak. Filmin senaryosu Habora Kitabevi tarafından kitap olarak yayınlanır.

Film yıllarca kayıp film olarak geçer kayıtlara. Sevmek Zamanı'nın aksine bileni, seyredeni yok denecek kadar azdır. Sinema yakın çevresi için de geçerlidir bu 'bilmeme' durumu. Filmin müzikleri J.S. Bach'tan seçilmiştir.

Aramıza Kan Girdi, Korkusuz Kabadayı, Aklın Durur, Başlık, Beleş Osman, Bir Koltukta İki Karpuz filmlerinin de senaryoları Cengiz Tuncer imzası taşır.

Sevmek Seni de Sevmek Zamanı gibi farklı, yalın, dönemine göre oldukça cesur bir anlatıma, sinema diline sahiptir. Filmin diyalogları da öyle. Bir anlamda 'varoluşçu' tema ve diyalogları olan film, bugün bileni, seyircisi olmasa da kült bir filmdir. Yıllar önce Giovanni Scognamillo'ya filmi 'yeniden çekmek' istediğimi söylediğimde yanıtı kısa ve netti: "O zaman da kimse izlememişti, şimdi de sonuç değişmez."

Bunaltı. Filmin, karakterlerin genel havasını tanımlayacak sözcük 'bunaltı' olabilir. Sevmek Seni'de de yağmur vardır. Rüzgâr, dalgalı deniz, filmin bunalan kahramanları. Erkek iki aşk arasındadır. Bir yanda olgun sevgilisi diğer yanda genç kadın.

Genç kadın sürekli perdelerinin kapalı olduğu, anne babasının konuşmadan durduğu, konuştuklarında kavga ettikleri evde yetişmiştir. Dış dünya korkutuyor olsa da, yaşadığı ıssızlıktan sonra kalabalıklarda olmak istemektedir.

Adam: Hiç sevmem kalabalığı.

> **Adam: Birbirimizi delice sevmemize rağmen, sevgiyi imkânsızlaştıran boyuna aramıza giren çevreyi suçluyorum. Aşkın seni değiştirmesine engel olan her şeyi.**

Kalabalık her şeyi kirletir bende. Aşkı, düşünceyi, yaşama sevincini... İnsan kalabalıkta kimseyi sevemez. Kalabalık aslında dünyanın en büyük yalnızlığıdır. En kötü yalnızlığı...

Genç Kadın: İnsanları sevmiyorsun sen.

Adam: Delicesine seviyorum insanları. İşte yan yanayız, birbirimizleyiz burada. Bu kalabalıkta imkânsızdır, boyuna insanlar, insanlar girer aramıza.

Sonraki sahnelerde "Boyuna beni suçluyorsun" diyen genç kadınla "seni değil, çevreyi" diyen adam arasında şu etkileyici/unutulmaz diyalog yaşanır:

Adam: Birbirimizi delice sevmemize rağmen, sevgiyi imkânsızlaştıran boyuna aramıza giren çevreyi suçluyorum. Aşkın seni değiştirmesine engel olan her şeyi.

Genç Kadın: Mutluluk için değişmek şart mı?

Adam: İnsanı değiştirmezse aşk neye yarar. Her şey eskisi gibi olduktan sonra aşk faydasız, yavan bir şey olur.

'Diğer kadın'dan kopmaktadır adam. Adamın kendinden uzaklaştığını gören ve "bir başkasını mı seviyorsun?" diye soran kadını şöyle yanıtlar: "Bir başkasını sevmek... İnsan kendini seviyor hep. Ya da kendini hiç sevmiyor. Bir başkası öyle zor öyle imkânsız ki.

Kadın: Kendini sevmek, insana hiçbir zaman yetmez.

Adam: İnsan kendi kendisine yetmediği zaman bir başkasını sevmeğe kalkıyor. Kendi kendinden kopup nefret edince kendisine yabancı olunca, aşkı icat ediyor.

Aşk ya da aşksızlık hepsini etkiler, değiştirir. Aşka inanmayan adam aşka tutunmak ister, kadın 'belki aşk vardır' demeye başlar. Adam kalabalıklara karışmak ister, genç kadın yalnız kalmak ister. ■

ŞÜKRÜ ERBAŞ

Aykırı Yaşamak

*Geriye bakarak yanıtlıyoruz birbirimizi
Bir destek aranır bir güç alırcasına
Dönerek ikide bir anıların ülkesine..
Alnımızı gererek konuşuyoruz, kaşlarımızı
Bir ince eğimle siper edip bakışlarımıza
Çok iyi bildiğimiz bir duyguyu
- O biraz yenilgiye biraz eziklığe benzer
Ortak yaşadığımız sızım sızım -
Saklamaya çalışıyoruz birbirimizden.*

*Uzun uzun susuyoruz sözün kıyılarında
Hangi kapıyı aralasak bir uzaklık esiyor
Hiçbir düşünceyi sonuna dek götüremiyoruz.
- Böyle belirlenmiş sınırlar içinde
Bir iç denetimle, bir dış denetimle
Konuşmasak da eski tadını yitirdi -
Düşler kuruyoruz yeniden gelecek üzerine
Kaldırıp kirpiklerimizi ayak uçlarımızdan
Dağlara bakıyoruz, ufuklara, bulutlara
- Ah, o insan yüreğinin değişmeyen tutkusu -*

*Bir güncel sesle sonra, çirkin ve çiğ
Bir kirli görüntüyle hayata ilişkin
Dönüyoruz gerçeğin o kalın çizgisine..
Yeni yeni yaşamlar kuruyoruz ödünler vererek
Aklımızda yüzlerce geçerli açıklama:
"Yaşamak zorundayız nasılsa, iyidir
Hiç yoktan var olmak" adına
Karşı çıktığımız ne varsa yapıyoruz hepsini.
Bir kan pıhtısı gibi yarada kuruyan
Binlerce uyuşturucu merhemle donuyor kalbinizde
Anılar inançlar incelikler düşler..*

Kocaman Bir Çocuğu Öpüyorsun

*Sen bende neleri öpüyorsun bir bilsen
Herkesin perde perde çekildiği bir akşam
Siyah bir su gibi yollara akan yalnızlığı öpüyorsun
Ağzında eriklerin aceleci tadı
Elleri bulut, gözleri ot bürümüş ekin tarlası
Bir çocuğun düşlerine inen tokadı öpüyorsun.
Yağmur her zaman gökkuşağını getirmiyor
Aralık kapılarda bekleyişin çarpıntısı
Bir kadının eksildikçe ömrüme eklenen
Uzun gecelerini, solgun gövdesini öpüyorsun.
Uzak dağ köylerine vuran ay ışığı
Kerpiçlerden saraylar kuruyor yoksulluğa
Ne suların ibrişimi ne gökyüzü ne rüzgâr
Sen bende gittikçe kararan bir halkı öpüyorsun.*

*Sakarya Caddesi'nde sarhoşlar
Rakıyla buğulanmış kaldırımlarına gecenin
Yüksek sesle bir şeyler çiziyorlar.
Yalnızlık her koşulda bir sığınak bulur, diyorum
Uzanıp dudağımdaki titremeyi öpüyorsun.
Örseler acıyla düştüğü yeri
Susarak büyüyen adamların sevgisi.
Ağzında pas tadıyla bir inceliği söylemek
Bir gülünç içtenliktir, gecikmiş ve ezik
Sen bende yanlış bir ömrün tortusunu öpüyorsun.
İnsanın zamana karşı biricik şansıdır aşk
Onca kapı onca duvar içinde bulur aynasını.
Sen bende neleri öpüyorsun biliyor musun
Herkesin simsiyah kesildiği bir akşam
Yıldızlarla yedirenk gökyüzünü öpüyorsun.*

*Sen bende, gözlerinin anne ışığıyla
Bir solgunluktan doğan kocaman bir çocuğu öpüyorsun.*

Geride kalan

HALİL GENÇ

KÖYDE bir akrabamız var, babamın musahibinin en küçük oğlu. Benim gardaşlığım yani. Bunca yıl görüşmemiş olmamız geriye dönük pişmanlıklarımdan biridir. Paylaşımlar azalınca niyetler erteleniyor, farkında olmadan geçip gidiyor yıllar. Küçükler hızla büyüyor, daha da büyüyenler çoluğa çocuğa karışıyor ve bir de bakmışız, farkına varamadan tanımadığımız bir nesil girmiş aramıza.

Ağabeyleri ve ablaları kente göçmüş olmalarına karşın köyde kalmayı seçmiş Raşit, kendine yeni bir yaşam kurmuş. Büyük sıkıntılar çektiğini anlatır bizimkiler. Oğlu askerliğini yaparken bir karakol baskınında yaralanmış, uzun yıllar tedavi görmüş ve sakat kalmış. Damadı talihsiz bir şekilde ölmüş ve o sırada başka köyde yaşayan kızıyla torununu yanına almış. Babasının zamansız ölümü nedeniyle sanırım, dört yaşındaki torunu, huysuz. Uzun süre annesi dışında kimseyle ilişki kurmaya yanaşmamış çocuk. Şimdi bile çevresindekilerle bağı, alışkanlıktan ileri değil. Raşit, çocuğa babasızlığı hissettirmeden büyütmeye çalışıyor. Köy yerinde, kolay değil. Annesi baba dediği için, çocuk da bir süre baba demiş dedesine. Sonra da dedebaba olmuş söylemi. Raşit razı hepsine, ailesine, malına mülküne tevekkül sahibi bir insan. Deli divane çocuklarına.

Anlatmak istediğim başka bir şey aslında. İşte Raşit, ben ve fotoğrafçı bir arkadaşım kasabaya giderken arka koltukta heyecanla bir şeyler söylemeye başladı. Arkadaşımla başka bir şey konuştuğumuz için ne söylediğini anlayamadım ilk anda. Bir yere bakmamızı istiyordu, yavaşladım ve arabayı sağa çektim. Kent alışkanlığı bu olmalı! Issız bir köy yolunda trafik mi olur, kilometrelerce yolda sadece biz varız oysa. Raşit tarlalarda bir yerleri ya da bir şeyleri işaret ediyordu. On, on beş metre uzakta keklikler varmış! Küçük bir sessizlik oluştu aramızda. Gözlerimi iri iri açıp tarlalara bakındım ve dertop kül rengi yumruların büyülü sekişini arandım boz toprakta. İşaret ettiği uzaklıkta kırmızı gagaları, kanatların alacasını seçebilmek kolay değildi ama biraz çaba, biraz yönlendirme derken gördüm sonunda. Yamaçtan aşağı doğru süzülerek arada bir kanat çırpan, sekerek oynaşan iki keklik. Öyle yakın ve öyle hızlı hareket ediyorlardı ki, ebe sobe oynayan haşarı çocuklar gibi birbirine sokuluyor, dokunup uzaklaşıyorlardı.

Sıla çığırtkanı kekliğim, aşk şarkılarının kibirsiz bestecisi! Hep kovalanandır ve hep kaçan. Çocukluğumda buğday başaklarının arasında bulduğum bir yumurtasını tavuğun yumurtaları arasına koymuş, inanmazlıkla tavuğun başında günlerce beklemiş, çıkan civcivi besleyip büyütmüştüm. Serbest bırakmamıza karşın evimizin çevresinden haftalarca uzaklaşmamıştı, ama kendini ısrarla çağıran arkadaşlarına karışmıştı sonunda. Bense, tavuklarla büyüyen yavrunun uçmayı nasıl öğrenebildiğini, hemcinslerinin sesini nasıl tanıyabildiğini ve onlarla hangi dilde anlaşabildiğini düşünmüştüm günlerce. Her keklik sesi duyduğumda heyecanlanmış, geri döndüğünü ümit etmiştim çocuk aklımca.

Giden, geri dönmüyor kolayca.

Çiftlikte üretilen kekliklerden olduğunu söyledi Raşit. Çiftleşme zamanları olduğu için insanlardan kaçmazlarmış. Her yıl aşağı yukarı beş bin adet üretilip doğaya salınırlarmış, keneye karşı. Fotoğraf çekmek için eğilip doğrulan arkadaşımın, benim gibi etkilendiğini hissettim bu akıl dolu girişimden. Öncelikle, doğayı mahveden binbir türlü kimyasal toz, aşı, solüsyon ve akıllı ilaçlar yerine, bu övülesi proje içimi ısıtmıştı. Arkadaşım heyecanla, "bu durumda keneden kurtuldunuz yani" deyiverdi, benim yerime de. Raşit'inse yüzü ekşimişti. "Avcılar, yaşamalarına izin verseler, belki," dedi üzgün. Her sonbahar çevre illerden ve ilçelerden köpekleriyle akın akın avcılar gelirmiş. Her avcı en az ellişer, yüzer keklik vururmuş ve bir o kadarı da yaralanır, uçamaz, dibe köşeye gizlenir telef olurmuş. Jandarmaya telefon ederlermiş, ama avcıların izin aldıklarını söylermiş komutan ve müdahele etmedikleri gibi ettirmezlermiş de. Hem, karakola çay, erzak bırakırmış her gelen, üstelik avladıklarından da verirlermiş. "Hani çiftelerle avlansalar, üçe beşe razı olsalar önemli değil," diyor sekiz kere on kere ateş ediyorlar..."

Arkadaşım fotoğraf çekmek için kekliklerin peşi sıra gitmek istediğini söyleyince Raşit öne düştü ve aceleyle dereye aşağı inmeye başladılar. Ben de isimlerini hatırlamaya çalışarak vadinin öte yakasındaki köylere bakmaya başladım birer birer. Oralarda da insanların, birer ikişer kentlere göç ettiklerini söylemişti Raşit. Köylerde, koca birer ömür devirdikleri yılları, sevdiklerinin anılarını terk etmek istemeyen yaşlıların kaldığını anlatmıştı bütün gece.

Tarlaların yalnızlığı, yoksulluğu ve yaşlılığı hüznümü arttırıyor. Arabanın başında beklemek yerine, sağa sola bakınmak için dayanılmaz bir istek oluşmuştu içimde. Hatta yoldan yukarılara doğru çıkmak, çoban çocukluğumdan kalan izleri aramak... Aylara, yıllara bölmek illa ki olası değil, ama her şeyi, üstelik bir anda hatırlamaya çalışmam garibime gitmişti.

Dinlentepe'ye kadar çıkmışım. Uzak yakın tarlalardan gelen, sap, saman, ot ve odun yüklü yorgun kağnıların köye ulaşmadan önceki son durak yeri. Kağnının ne zaman terk edildiğini yaşlılar bile anımsamıyor artık. Öküz yetiştiriciliği de cazip değilmiş şimdilerde.

Hoş bir esinti, yüzüme ilk çarpan. Bunu şimdi düşünüyorum, burası, Dinlentepe, Dünya'nın sonsuzluğunun algınabildiği yerlerden biri olmalı! Bir yamaç paraşütüne asılsa insan, hiç kuşku yok gider, dolaşır ve yorulunca gelir aynı yere konardı. Sesler duyacakmışım gibi çevreme bakınıyorum ve içimde oluşan küçük heyecanları anlamlandırmaya çalışıyorum. Yamaçların metrelerce aşağısındaki kayalar, tepeler, yaz yorgunu ağaçlar yabancı gelmiyor bana. Uzun süren kışlarda, evlerde yakacağın tükendiği kışın son aylarında insanların söküp köklerini yaktıkları dikenler, gevenler. Her şeyi bu kadar yakınımda hissetmek garip değil de ne! On yıllar var ülkemden bile uzaktayım ve sessiz sedasız köyden ayrılıp giden yanım sessiz sedasız geri gelmiş, buralarda kalan yanımı arıyor. Beni çağıranın ne olduğunu merak etmesem olur mu? Olmaz.

Bulutsuz bir gökyüzü, yakmayan güneş ve diken ölülerinin anlamsız gölgeleri. Benim gibi bu tepeden bakan insanları düşünüyorum. Seven, sevilen, bitimsiz mutluluklar tasarlayıp ama elinde olanla yetinen insanları. Bir daha dönmeme kararlılığıyla ayrılırken, köye tam buradan, son defa bakarak ağlayan, kasabanın dışına çıkınca kendilerini yapayalnız hisseden ve birbirlerinden kopamayacağını anlayıp, gittikleri kentlerde, hatta ülkelerde yeniden kendi köylerini kuran insanları. Dilleriyle, alışkanlıklarıyla, aşları ekmekleri ve sıla hasretleriyle. Kahırlanan, efkârlanan, özlemle yanıp tutuşan ve en son yine kendine dönen insanları...

Bu bozkırın ortasında yapayalnızız. Birkaç saat uzağımızdaki çılgın kent

hayatının en ufak bir yansıması yok. Bize, buralara ulaşamayan bir hayat var oralarda ve günün kalan saatleri bile ilgimizin dışında. İşin garibi, bunun farkında olan, yalnız benim. Hayata tutunabilme telâşları, mutluluk arayışları, hastalıklar, ölümler, düğünler, bayramlar... Her şey ve herkes uzak. Kentteki kuşatılmışlığın burada hissedilmiyor olması yine de güzel geliyor. Bulvarlar, bulvarların kesişme noktaları, kesişme noktalarındaki kafeler, pasajlar, alt üst geçitler yok. Sistemler, hükümet uygulamaları, polis gazı, bürokrasiler, tarifeli trenler, sirenler yok. Savaşlar, bombalar yok. Yok! Hangi şarapnelinin, kimi neresinden, ne zaman vuracağı belirsiz zalim ölümlerin uzağındayız.

Aklıma geldi! Hare, kızım, küçük daha, belki dört, belki beş yaşındaydı. Kentte bir yeşil alanda kurulan Bilim Fuarı'na gitmiştik. Sergiler gezmiş, eğlenceli deney düzeneklerinin başında hoşça vakit geçirmiş, kitaplar karıştırmıştık ve çıkışta yorgun argın uzunca bir havuzun kenarında oturmuştuk. Seninki o zaman da yerinde durmazdı! Az sonra gelmiş, "...baba şuradaki havuzda balık tutuyorlar. Biz de gidelim!"

Hem de oltayla... İnanasım gelmemişti tabi, aramızda böyle şirin şakalarımız vardı, ama kentin orta yerinde, akarı yalağı olmayan, sudan çok bir bulamacı andıran bu kirli havuzda oltayla balık avı olacak iş değildi. Düşünmeye de anlamaya da vakit bırakmıyordu ki seninki! İttiren, çekiştiren minik ellerin dev hamlelerine karşı duramamış, annemizi Pazar gazeteleriyle başbaşa bırakarak varmıştık söylediği yere. Gözlerim inanmasa da burun deliklerimin gördüğü, kulaklarımın hayretle bakakaldığı görüntü karşısında şaşkınlığımı gizleyememiştim! Küçücük bir havuz kenarında, ellerindeki oltalara esir olmuş örülü bir insan kalabalığı vardı. Olta kiralanıyor, çiftlikte üretilip havuza bırakılan balıkların insanlar tarafından yakalanmasına izin veriliyor ve yakalanan her balıktan ayrıca para alınıyordu. İnsanlar, izin verilse, oltalardaki iğnelerle birlikte balık suya dalacak, bir çırpıda bütün balıkları yakalayıp oracıkta mangal ateşine yatıracaklardı! Gözlerin başkaca bir şey görmediği, zihinlerin zerrece düşünmediği, sadece güdülerin yönlendirmesiyle hareket eden bir insan kalabalığı toplanmıştı havuzun başına.

Balık azalmaya başladığında, yeni keklik atıyorlardı suya! Keklik mi dedim, bağışlayın ne olur, birbirinden yüzlerce kilometre uzaklıkta iki şehir, birbirine zerre kadar benzemeyen mekânlar ve iki olay arasındaki onlarca yıl, kafamı karıştıran! Farklı insanlar, ama benzer alışkanlıklar!

Aklıma bu gelivermişti birden.

Alışkanlıklar dedim... Mutsuz ruh halimizi, öfkelerimizi, kızgınlıklarımızı, acılarımızı, hayal kırıklıklarımızı, tembelliklerimizi gittiğimiz her yere beraberimizde götürüyoruz. Asla ayrılmıyorlar gezip dolaştığımız yerlerde bizden, adımlarımızda bizimle hepsi. Işığımızda da karanlığımızda da. Güneşimizde, gölgemizde, yanarken, üşürken! Uyurken bile. Geride kalansa, yerler ve yollar. Eh, zaman bir de...

Yeniden arabaya biniyoruz. Sararmış yamaçları, inişleri, çıkışları ve çakıllı dereleriyle alıp başını giden, devasa kayaların zirvesindeki Şebinkarahisar Kalesi'nde birden bulutlara karışan arazide yola koyuluyoruz. Arabayı yavaş sürsem de, bozbulanık toz içindeyiz toprak yolda. Arkadaki kekliğin öndekini mi yakaladığını, öndekinin mi yakalandığını düşünürken, "ah hep böyledir aşk, kaçan kaçmak istemiyor, kovalayan da yakalamak istemiyor valla," diyerek araya giriyor arkadaşım. Kan ter içinde, çektiği fotoğrafları inceliyordu bir yandan. Raşit'se yine sakin, yol kenarındaki tüylü yeşil yapraklarının arasından bize göz kırpan alıç ağaçlarını gösteriyor bu kez de. Duruyorum yeniden.

Yazmanın alı, peştemalin sarısı derken alıçlarla dolduruyoruz ceplerimizi. Yıllar içinde varlığını bile unuttuğumuz bir tat. Fark ediyorum, hâlâ kekliklerde aklım! Çalıların arkasında nasıl öpüştüklerini düşünüyorum, içim bir hoş oluyor. ■

Onca yazar varken...

KÜRŞAD OĞUZ

İntiharının üzerinden 37 yıl geçen Romain Gary'yi bu yaz tekrar hatırladık. "Uçurtmalar," "Kadının Işığı," "Yalan Roman," "Şafakta Verilmiş Sözüm Vardı" gibi kitaplarının herbiri başyapıt olan Gary'nin "Onca Yoksulluk Varken" adlı romanının üstüne çıkacak bir kitabı bu yıl okumadığımızı söyleyebiliriz...

BAUDELAİRE, "İnsanlar konuşurken birbirlerini anlamazlar, anlasalardı birarada yaşamazlardı" diyor. Romain Gary insanlarla konuşmaya, derdini anlatmaya çalışmış, baktı olmuyor, çekip gitmiş bir yazar. Çünkü, eğlenceli bir oyun olarak Emile Ajar takma adıyla yazmaya başladığı romanlardan biri ona ikinci kez Goncourt Ödülü'nü kazandırınca, Paris'in entelektüel çevrelerinde bir Romain Gary karalaması - Emile Ajar yüceltmesi almış başını gitmiş. "Romain Gary bunları yazacak yetenekte değil" bile denmiş. Gizliden gizliye anlatmaya çalışmış, ama olmamış...

Onu anlamayan sadece "Pariscilik yapan" eleştirmenler degilmiş. Henüz 20 yaşında "Jeanne D'Arc," "Günaydın Hüzün" ve "Serseri Aşiklar" gibi filmlere imza atan ve o dönemde "yeni Marilyn" olarak adlandirilan güzeller güzeli Jean Seberg'e 25 yaş farka ragmen aşik oldugunda "konuşamayacagini" bilmiyormuş Gary. "Yardim edemeyeceginiz, degiştiremeyeceginiz ve terkedemeyeceginiz bir kadini sevmek kadar zoru yok" sözleri yeterince açiklayici olsa gerek.

İntiharının üzerinden 23 yıl geçen Romain Gary, ölümünden sonra açıklanmak üzere "Emile Ajar'ın Yaşamı ve Ölümü" adlı bir mektup bırakmıştı oğluna. Kendinde önce eserini öldürecek kadar bıkmış bir yazarın hayatını okuyacaksınız aşağıda. Sakın ola ki bazı özdeşlikler kurmayın onunla. Çünkü, Gary'nin söylediği gibi "Birlikte mutlu olmak için ayrı ayrı mutsuz olmak yeterli değildir..."

BABANI SEN SEÇ

Roman Kacew, 8 Mayıs 1914'te Moskova'da doğdu. Anne - babasının doğumundan hemen sonra ayrıldığı sanılıyor. Babasını ve hakkındaki gerçeği hiç bilmedi. Annesi, sahne adıyla Nina Borisovskaia, ışıltısız ve başarısız küçük bir aktristi.

Ağustos ayında Rusya. Almanya ve Avusturya - Macaristan'la savaşa girmiş, bunun sonunda da 1917'de Çar II. Nikola düşmüştü. Anne Kacew, henüz üç yaşına girmeyen oğlu Roman'la Moskova'yı terketti. Önce Litvanya'ya, ardından Varşova'ya gittiler. 1927'de Fransa'ya gelip Nice'e yerleştiler. Romain 13 yaşındaydı.

Roman Kacew yakışıklıydı, yabani bir güzelliği vardı. Bunu sık sık söylüyorlardı. Yüzü herşeyini doğudan almıştı: Güçlü çizgiler, geniş bir boyun, ince dudaklar, mavi gözler... Küçük çocuk, doğumunun etrafında ondan saklanan gerçekleri hissediyordu. Kavuniçi bir bisiklet gibi, "gökten düşen" bazı gizemli hediyeler sözkonusuydu çünkü. Roman, sessiz Rus sinemasının yıldızlarından Ivan Mosjoukine'in oğlu olduğuna inanmak istiyordu. İkisi arasındaki benzerlik şaşırtıcıydı: Aynı Slav-Asyalı egzotizme sahiptiler, Viking, barbar ve Çingene karışımı... Roman Kacew belki de tesadüfi bir karşılaşmadan sonra doğmuştu. Buna inanmak istiyordu; çünkü muhtemel babası Beyaz Rus Mosjoukine soylu ve başarılıydı.

Nice'de birkaç ay iki odalı bir evde yaşadıktan sonra, şehir kadar kozmopolit bir pansiyona geçtiler. Kacewler resmi olarak Yahudi'ydiler ama diğer Yahudi ailelere karışmıyorlardı. Nina hiç Tanrı'dan söz etmiyor, kökenlerini hatırlatmaktan kaçınıyordu. Nice'te Rus, Rus toplumunda Yahudi, Yahudilerce ateist olarak görülüyorlardı. İkisi de öteki için yaşıyordu. Nina, Romain'i Fransız kültürü içinde yetiştiriyordu. Kendisinin gerçekleştiremediği hayalleri oğluna taşıyordu. Çok sevdiği oğlu akademisyen ya da diplomat olsun diye her türlü fedakârlığı yapmaya hazırdı.

Nina yaşamak için en kötü işlere razi olmak zorunda kaldi. Pansiyona alinan hayvanlarin temizligini yapmak gibi... Güzel oldugu ve bunu soylu kadinlar gibi taşiyabildigi için Hotel Negresco'da küçük bir vitrin kapmayi başardi: Otel müşterilerine komisyonla kravat, fular, parfüm satiyordu. Agir bir şeker hastasiydi, ama bu çalişmasini engellemiyordu.

Çekingen, hatta vahşi Romain ona hep küçük bir çocuk gibi davranan bu cesur ve gururlu kadinin gölgesinde büyüdü. Bu hayranlik uyandiran ama despot ve baskin anne Romain'i başarmaya ve digerlerinden daha iyi olmaya itiyordu. 13 yaşinda, çok zor ayird ettigi ve nasil yakalayacagini bilmedigi bir gelecekle karşi karşiyaydi.

Nice Lisesi'nde iyi bir öğrenciydi, yazma yeteneğine ve seyrek rastlanan bir olgunluğa sahipti. Bu Nice'li yeniyetme, Romain Gary olduktan sonra bir gün, hayatının en otobiyografik romanı olan "La Promesse de L'Aube"da (Şafakta Verilmiş Sözüm Vardı), bu döneme ait bütün sevecen duyguları ve genç adamda açılan yaraları anlatacaktı. Burada anlattığı, fakirlik ve kötülük eğilimleriyle Nice'in atmosferidir. Hikâyenin tam ortasında bir anne ve çocuğun takıntılı ve çetin aşkı vardır. Anne karakteri baskındır: Kuruntulu, baskıcı, can sıkıcı, kaprisli, oğlunu en çılgın başarılara iten, kendi düşkırıklıklarını bu deliğe tıkmak isteyen bir anne. Slav, hayatını son rolüymüş gibi oynayan, kocası tarafından terkedilen, oğlunu tek başına yetiştiren, fakirlikle mücadele eden bir Rus tiyatrocu ve oğlu. Bu çocuğun Liberation'un temsilcisi, Fransız konsolosu, Legion d'Honneur sahibi biri haline gelmesi için Gary'nin kalemine, yaratıcı gücüne ihtiyacı vardı. "Şafakta Verilmiş Sözüm Vardı" hakkında şöyle diyecekti Gary: "Anne sevgisiyle, hayat en başlangıçta size hiç tutmayacağı bir vaatte bulunuyor. Daha sonra hayatınızın son günlerine kadar darbe yemek zorundasınız. Bir kadın sizi kollarına her alışında ve sizi kalbine her bastırışında, bu taziyeden başka bir şey değildir. Daha sonra hep annenizin mezarına gelip yenik bir köpek gibi bağırırsınız... Kaynağa çok erken gelmiş ve bütün suyu içmişsinizdir. Susuzluk sizi tekrar sardığında kendinizi yerden yere atmak zorundasınızdır, çünkü artık kuyu yoktur, sadece seraplar vardır... Ben annelerin çocuklarını sevmesi engellensin demiyorum. Sadece annelerin sevecek başkalarına sahip olmalarının daha iyi olacağını söylüyorum. Eğer annemin bir sevgilisi olsaydı, hayatımı her çeşmenin başında susuzluktan ölerek geçirmezdim."

> *"Anne sevgisiyle, hayat en başlangıçta size hiç tutmayacağı bir vaatte bulunuyor. Daha sonra hayatınızın son günlerine kadar darbe yemek zorundasınız. Bir kadın sizi kollarına her alışında ve sizi kalbine her bastırışında, bu taziyeden başka bir şey değildir. Daha sonra hep annenizin mezarına gelip yenik bir köpek gibi bağırırsınız..."*

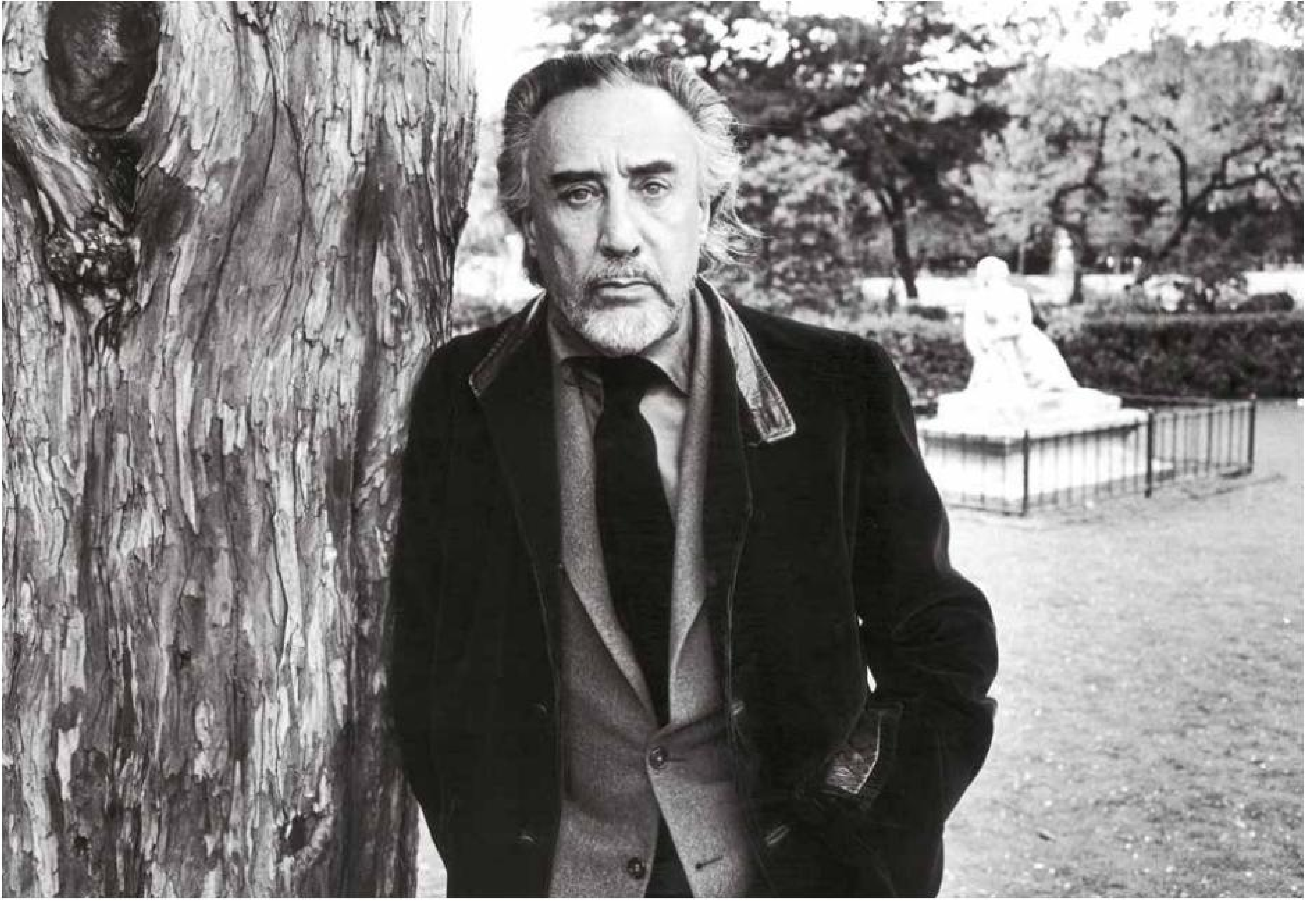
Aix-en-Provence ve Paris hukuk fakültelerindeki eğitiminden sonra Gary havacılığı da öğrendi. Daha sonra "Fransa'ya Özgürlük" hareketinin hava kuvvetlerine katıldı. 1944 yılında Londra'da ilk romanın yayımladı: "Education Europeenne." Aynı yıl Lesley Blanch'la evlendi. Küçük, sarışın, İngiliz bebeklerini andıran Lesley 37 yaşındaydı ve Gary'den yedi yaş büyüktü. Vogue dergisinde başarılı bir gazetecilik ve redaktörlük yaparken bir yandan da o çevrelerde çok iyi tanındığı sinema ve tiyatroyla ilgileniyordu. Mizah ve edebiyat aralarındaki en iyi bağdı.

Sofya'da elçi sekreteri, Berne'de (İsviçre) birinci elçi sekreteri, Bolivya'da maslahatgüzar, Los Angeles'da elçilik, Gary'nin kariyerini parlatan işlerdi.

1956'da Bolivya'da bulunduğu sırada "Les Racines du Ciel" (Cennetin Kökleri) adlı kitabının Fransızlar'ın en önemli edebiyat ödülü Goncourt'u kazandığını öğrendi. Paris'e dönüşünde diplomasi, politika, edebiyat çevreleri ve bütün Fransızlar onu kutluyordu. Gary titizlikle reklamını yapıyor, farklılığını, Clarck Gable bıyığını, kibirli yürüyüşünü ve büyüleyici sesini geliştiriyordu. Paris Match için hayvanat bahçesinde poz veriyor, orada fillere kocaman ekmek dilimleri hediye ediyor, Paris sokaklarında Bolivya'dan aldığı kavuniçi - yeşil boneyle dolaşıyordu. Başarının komediden geçtiğini tecrübe etmişti o. "Cennetin Kökleri"nin yayımlanmasıyla birlikte eleştiriler de ikiye bölünmüştü: İyi bir yazar mıydı, değil miydi? Gary, zayıf noktalarını biliyor ama her zaman editörüne kitaplarını gözden geçirilmesi zamanını vermiyordu. O kitabını bitirdiğinde, hatta biraz da düzensizce, hemen yayımlanmalıydı. Goncourt'dan sonra "Cennetin Kökleri"nin ikinci baskısında büyük hatalar ortadan kaldırılmıştı.

ELVEDA HUZUR

1957'de Los Angeles'da Hollywood yaşamina katildi Gary. Jean Seberg'le burada tanişti; Seberg 21 yaşindaydi, o 45. Bir Meksikali'ya benzeyen bu Fransiz konsolosunun yaninda sarişin, solgun ve duruydu. Ünlüydü, Gary'den de. Otto Preminger'in "Jeanne D'Arc"inda oynamişti. "Merhaba

Hüzün"de Cecile'i oynamiş, Jean-Paul Belmondo'yla birlikte Godard'in yönettigi "Serseri Aşiklar"in çekimini henüz bitirmişti. Kabaca taranmiş saçlariyla daha kadinsi, daha hassas, daha saf görünüyordu ve üstünde zitligin mükemmeliyeti vardi. Işiklarla dalga geçen bu güzellik daha ilk bakişta Gary'yi kendine çekti. Seberg, romanlarinin ideal güzel kadinina denk düşüyor, böylece kendi yarattigi şeylerden birine aşik oluyor, hayalinin vücuda geliyordu. Bir mantik evliligi ve bir gecelik ilişkilerden sonra sonunda kendi gökyüzünden düşen kendi düşünün kadiniyla karşilaşiyordu.

O akşam Gary ve Seberg şu durumdaydi: Birinci sinif bir kahraman Fransiz konsolosu karşisinda; Godard, Truffaut tarafindan tapilan bir star Goncourt'lu bir yazar karşisinda; Parislileşmiş bir Amerikali biraz fazla Rus, De Gaulle'cü ve fazla Yahudi bir Fransiz karşisinda. Bir ilk karşilaşma için yeterli büyü sagliyordu bunlar.

O sonbahar Bac sokağındaki sekiz odalı geniş bir eve taşındılar. Lesley, Jean'ın hamile olduğunu öğrendiğinde 17 yıl birlikte yaşadığı Gary'den ayrıldı. 1961'de Gary diplomasi kariyerini bıraktı ve şöyle dedi: "Bunlar benim son genç yıllarım, ve doğamı, hayatımın aşkını, ihtirasa, ona ulaşma endişesine feda etmeyeceğim." Jean'ı ve bohem yaşamı tercih etmişti. Jean'la karşılaşması kişiliğindeki büyük değişikliğin ilk adımıydı.

Jean, Lutheryen'di, dünyanın en sert dinlerinden biri olan bu dinin prensiplerinin izleri vardı çocukluğunda ve bunları Amerika'ya da taşımıştı. Püritanizmin tüm değerlerini yüceltmeye devam ediyordu. Müşfik, olağanüstü duyarlılığa sahip, yaşamın kirletmediği Jean, hiçkimsenin ya da hiçbir şeyin yatıştırmayı bilmediği bir acıyı çeken herkes için bunu düşünmeden deniyordu. Haksızlık ve acı karşısında bir Haçlı seferine çıkmıştı. Kedi ve köpeklere bakıyor, evini hippilere, dilencilere, evsizlere açıyordu. 1968'de bütün vücudu ve ruhuyla ırkçılık karşıtı mücadeleye girdi. Gary, Jean'ın masumiyetini, saflığını biliyordu, ama onu çocuksu idealizmi nedeniyle suçluyordu. Beyazların siyahlar karşısındaki suçluluğunu paylaşmayı reddediyordu. Bu savaş onu ilgilendirmiyordu çünkü.

Bu dönemde Gary'nin çizdiği portre hoşgörü ve umutsuzlukla dolu. "Yardım edemeyeceğiniz, değiştiremeyeceğiniz ve terkedemeyeceğiniz bir kadını sevmek kadar zoru yok. Ben de yapamıyorum. Bir evde 17 milyon siyah Amerikalı çok fazla, bestseller'lara başkalarının acılarını yerleştirmeye alışık profesyonel bir yazar için bile... Savaşla, işgalle, annemle, Afrika'nın bağımsızlığıyla, bombayla ilgili edebiyat yaptım, Amerikalı siyahlar için yapmayı reddediyorum." Şöyle gizli bir inanışı vardı Gary'nin: "Bizim ideolojik meseleler diye adlandırdığımız şeylerin çoğu aslında psikiyatriktir."

1968 Eylülü'nde ayrıldılar, sonra boşandılar ama ikiye bölünmüş aynı evde yaşamayı sürdürdüler. Oğulları Diego babasıyla kalıyordu. Jean onları noellerde görüyordu.

1970'te, hâlâ resmi olarak Gary soyadını taşıyan Jean hamile kaldı. Romain çocuğun babalığını üstlenmeye karar verdi. Çünkü FBI, Jean'ın Amerikan rejimi karşıtı faaliyetlerinden çok rahatsızdı. Gazetelere geçtiği bir mektupta, çocuğun babasının "Kara Panterler" örgütünün lideri olduğu söylentisini yaymıştı. 23 Ağustos'ta Cenevre Hastanesi'ne kaldırıldı Jean ve prematüre bir kız dünyaya getirdi. Fakat "Nina" iki gün geçmeden öldü. İçi nefretle dolu annesi tarafından cam bir tabutta sergilenen çocuk annesi gibi bembeyaz bir tene sahip değildi. Ama zenci de değildi. Meksikalı yazar Carlos Fuentes, yıllar sonra yazdığı "Diana" adlı kitabında aslında 1970'te Jean Seberg'le Meksika'da yaşadığı iki aylık "ateşli" ilişkiyi anlatıyor ve çocuğun babasının Meksikalı bir melez olduğunu söylüyordu.

YENİ BİR KİMLİK

1974'te Gary 60 yaşina gelmişti ama hâlâ güzel bir yürüyüşü vardi. Dolu dolu bir yaşamdi onunki. Kendi gözünde sayginligini yikmak için takma adla roman yayimlamaya bu dönemde karar verdi. Bunu yayincisi bile bilmiyordu. "Gros-Câlin" ve "La Vie devant soi" (Onca Yoksulluk Varken) böyle ortaya çikti. Gary, maceraci yaşaminda belki de hiç yaşamadigi bir maceraya dalmiş oluyordu böylece.

Emile Ajar macerasının edebiyat tarihinde bir örneği daha yok. Bu trajik ve çılgın olay, hem Gary'nin dehasını hem de intiharına neden olan itici güçleri yaratan kırılmayı işaret ediyor.

Hayatında, eserlerinde, hatta fiziki görüntüsünde bile Gary yüzleri, isimleri, kimlikleri değiştirmekten bıkmadı ve sonunda yaşamını eserlerinin bir parçası olarak yazdı. "Sadece kendin olma alışkanlığı bizi dünyanın geri kalanından, diğerlerinden tamamen uzaklaştırıyor; 'Ben' olasılıkların sonudur" diyen Gary devam ediyor: "Bazen kimlik değiştirmek, kendimden biraz uzaklaşmak ihtiyacını duyuyorum." Ajar'la, Gary kendine takma bir isimle bir maske verdi, bu bir yeniden doğuştan çok bir kamuflajdı. Çünkü Ajar imzası, Gary'nin "Education Europeenne"le doğduğu günlerdeki gibi bir başlangıçtı. Eseri ona benziyordu. Pek zorlanmadan hem karamsar hem ironik dünya görüşü, idealizmi ve edepsizliği görünüyordu. Eserleri bazen Boris Vian ve bazen Raymond Queneau tarzına kayıyordu: Kelime oyunları, cümle bozumu, dilin değiştirilmesi...

Gary bir rahatsız ediciye dönüşmüştü. Özgürlük Haçı, Legion

d'Honneur, De Gaulle'cülük, Fransız Konsolosluğu, Goncourt ödülü gibi nedenlerle ve 20 yıldır yaptığı yüksek tirajlarla rahatsız oluyordu herkes ondan. Artık fazla bir beklentisi yoktu kimsenin. Bu yüzden Gary, içindeki anarşisti ortaya çıkarmak için bir takma ad aramaya başladı, hem böylece gerçek okurlarını da tanıyabilecekti. Eserlerine şöyle bir göz atılmadan yapılan eleştirilerden üzgündü, ve eğer her yeni kitabı sıkıcı ve uzun bir metindiyse artık kalemini saklaması gerekiyordu. Bunu görmek için kendine Ajar adını verdi. Onu yeni bir deride yeniden doğuran bu takma ad aynı zamanda bekaretini, bütün tazeliğiyle yeni bir başlangıcı da veriyordu.

Ama aynı zamanda kuklasını da göstermesi ve bir komedi sahnesinde onu oynatması gerekiyordu. Emile Ajar aileden biri olacaktı: Küçük kuzen Paul Pawlowitch, ki gerçek kimliği en başta gizli kalacaktı. Bu adam Romain Gary'yi çok seviyordu. Bütün kitaplarını okumuş, bütün hikayelerini ve kahramanlarını ezberlemişti, amatör bir edebiyatçıydı. Gary eğleniyordu. Ajar'ı oynaması için seçtiği kukla otantik bir komedyen yeteneğine sahipti, dahi bir yazar taklidi yapıyordu, iyi bir cümle yapısı vardı, kendi gizemini büyütmeyi biliyordu. Ancak Ajar'ın yazdığı "Onca Yoksulluk Varken"e verilen

> ***Bunu görmek için kendine Ajar adını verdi. Onu yeni bir deride yeniden doğuran bu takma ad aynı zamanda bekaretini, bütün tazeliğiyle yeni bir başlangıcı da veriyordu.***

Goncourt ödülüyle birlikte balon Ajar resmileşti. Prensip olarak hiçbir yazar bu ödülü iki kez alamazdı. Gary, reddetmesi için Paul'e bir mektup yazdırdı.

Ama Akademi'nin başkani Herve Bazin şu cevabi verdi: "Akademi bir adayi degil, bir kitabi oylar. Goncourt ödülü ne kabul edilebilir, ne reddedilebilir. Monsieur Ajar kazanmiştir."

Bu ödül Gary'ye eserinin gücünü ispatlama fırsatını vermişti. Ama o, oyuna devam etti. Merakla, ne kadar ileri gidilebileceğini görmek için gölgesini dört nala koşturmaya devam etti.

Şimdi maalesef, basinin ve yayin dünyasinin gözünde Romain Gary yerini kendisinden daha parlak, daha dahi yegenine birakiyordu. Ajar, modern ve isyanci sanatti, haykiriyor, yikiyordu. Buna karşin Gary yaşli sakallarinin arkasina saklaniyordu... Emile Ajar'in yazdigi "Onca Yoksulluk Varken" bir zaferdi. Ayni yil yayimlanan Romain Gary imzali "Biletiniz Buraya Kadar" ise horgörülmüştü, "Don Juan"in düştügü salonlarda alaysi bir acimayla söyleniyordu bu. Bu kitap yaşli ve güçsüz bir adamin üzüntüsünü anlatiyordu; oysa "Onca Yoksulluk Varken" parliyor, yegenin tükenen amcasinin karşisinda ezici üstünlügünü simgeliyordu. Ajar'in yildizi Gary'ninkinden daha fazla parliyordu.

Paul'ün kamu alanında görünmesi beklenirken o saklanıyordu. Kimlikleri birbirlerinin içine geçiyordu. Ajar yılları Gary için oldukça yaratıcı olmuştu. Bu tutkulu ve loş bir dönemdi. Bir de Jean'ın ölümü olmasa...

SUÇLU FBI

8 Eylül 1979'da Jean'ın cansız vücudu arabasının arka koltuğundaki bir örtünün üzerinde bulundu. 10 gündür kayıptı. Yanında boş bir sakinleştirici şişesi vardı. Otopsiye göre kanında yüksek oranda alkol bulunmuştu. 41 yaşındaydı ve bunun 10 yılı oğlu Diego'nun varlığıyla geçmişti. Gary, Gallimard'da bir basın toplantısı düzenledi. Heyecanını yenemiyordu. 1970'de, Jean'ı yokeden iftiraları kasten açıkladığı ve onu delirttiği için FBI'ı suçladı. "FBI, onu, ikinci çocuğunun beyaz olduğunu anlatmak için cesedini bir cam bir tabuta koydurtmaya zorlamış, bu olaydan sonra Jean psikiyatrdan psikiyatra, intihar teşebbüsünden intihar teşebbüsüne koşmuştu..."

Kendisinin 29., Emil Ajar adıyla yazdığı dördüncü ve son kitabı "Kral Salomon'un Sıkıntısı" yalnızlık ve yaşlılıkla yoğruluydu ve uzun yürüyüşünü anlatıyordu. Gary yaşlıydı, Gary yalnızdı. Oğluna ve Leila'ya rağmen. Leila Chellabi, 40 yaşında genç bir kadındı; uzun ve ince, esmer, kısa kesilmiş kıvırcık saçlı, Giritli bir prenses profiline sahipti. Babası Türk, annesi Bordeaux'luydu, bir yıldır Gary'nin yanında yaşıyordu. Bu sessiz ve sakin kadını Romain bağımsız ama tutkulu bir kediye benzetiyordu. Boşanmıştı, bir oğlu vardı. Bac sokağına yeni bir kadın düzeni getirmiş, yemekler düzenlemiş, Jean'ın teröründen ve Ajar sirkinden sonra giderek endişeli bir hal alan Gary'ye her zaman huzurlu ve güven verici bir ortam sağlamıştı.

Ama Bac sokağında güldürü kısa sürede bir kâbus dönüştü. Pavlowitch bir oyuncak, uslu bir kukla değildi; artık usta şarkıcıyı oynamak istiyordu; mesela bu işten aldığı komisyonun arttırılmasıyla. Amcayla yeğeni arasındaki ilişkiler ekşiyordu. Sonbaharın sonunda Romain Gary'nin günlük sıkıntılarına yenilerini ekledi. Gary kendini kendi manevralarının tuzağına düşmüş hissediyor, yaşlılıkla, Ajar'la hatta başarıyla boğuşuyordu.

Gary "Europa"da, şöyle yaziyor: "Insanin onurlu bir etigi olduguna

inanmıyorum; bu yaşamin kendisinin feda edilmesine kadar üstlenilen estetikten başka bir şey degildir." Öyleyse ölümü, onun son sanatsal numarasi olacakti.

2 Aralık 1980 günü, birkaç aydır yazmayı bırakıp kendi gölgesi haline geldikten sonra ağzına bir revolverin namlusunu soktu ve tetiğe bastı. Ölümünden beş hafta önce Matin gazetesine, "Ben kötü tanınmış biri değilim, tanınmamış biriyim" demişti. Bu intihar anlık bir sıkıntıdan kaynaklanmıyordu, uzun süre önce tasarlanmışa benziyordu. Artık herşeyin bittiği ve bir daha varolunamayacak bir duruma geldiğinde gerçekleştirilen bir intihar.

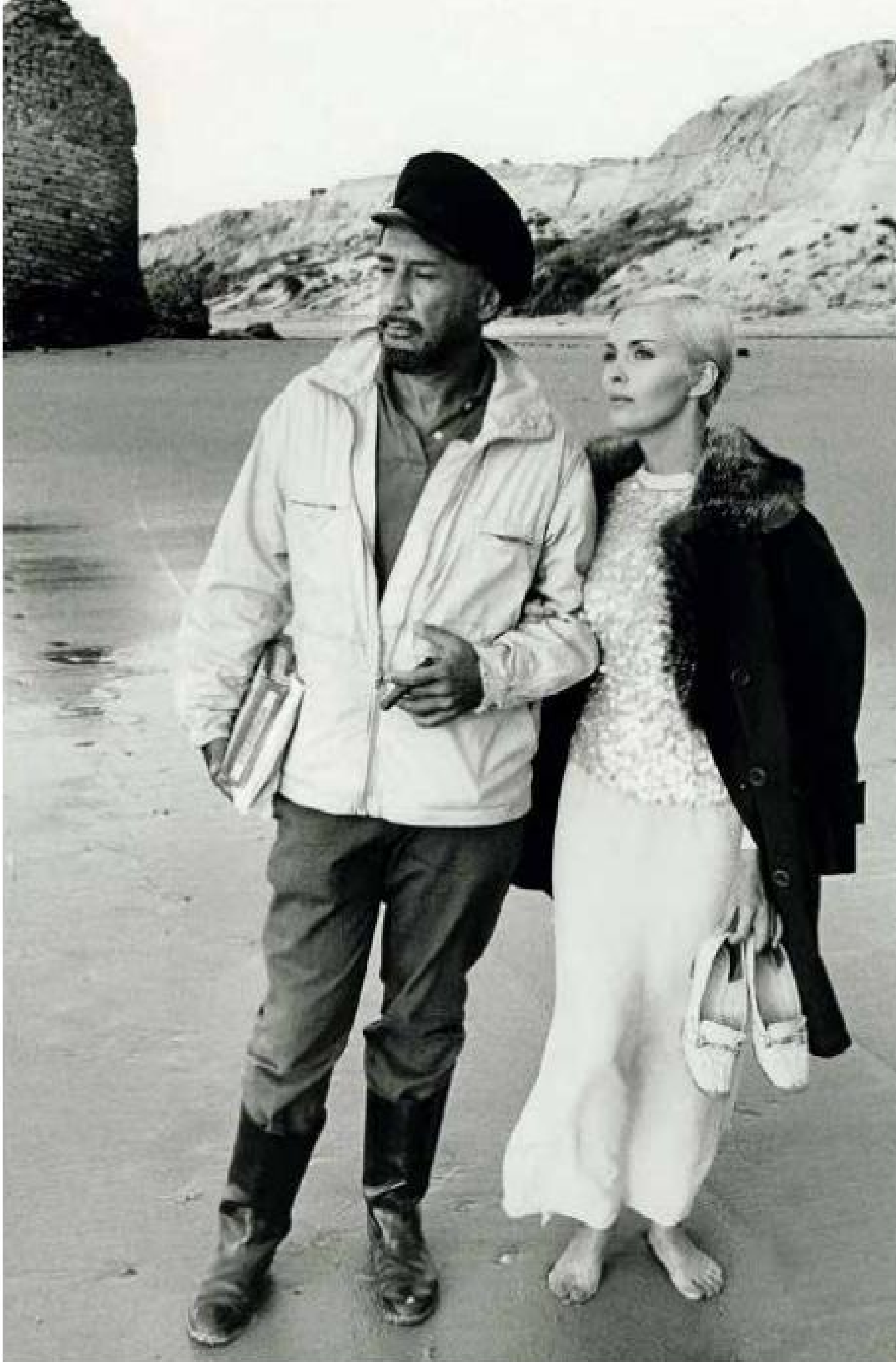
Belki de "Kadının Işığı" romanına bakmak lazım. "Bu romanda ölümün eğlenceli bakışı altında inançlarımız ve ahlakımıza pusu kuran bir acı alay ve nihilizm var" diyordu Gary. "Pagan tanrılar bizi Olimpos dağına götürerek tuzak kurdu. Yaşamımız belki de herhangi birinin eğlencesinden başka bir şey değil." Bu roman da hayatın bir müzikholden, bir sirkten ibaret olduğunu söylüyordu zaten. Emile Ajar imzalı üçüncü kitap "Yalan-Roman"da şöyle diyor: "Bu gece yeni halüsinasyonlar gördüm; halüsinojenlerin en güçlüsü olan gerçeği görüyordum. Bu dayanılmazdı. Klinikte çok talihli bir arkadaşım var, halisünojen aldığında yılanlar, fareler, larvalar, böyle sempatik şeyler görüyor. Bense gerçeği görüyorum."

İntiharından altı ay sonra, oğluna vasiyeti üzerine Emile Ajar olayının içyüzünü anlatan belge yayımlanır. Aslında, kazandığı sahte ünün üstüne konmak isteyen ve kendi adıyla bir kitap yazan "yeğen" Paul Pavlowitch, kahraman olmak için bu gerçeği Fransız basınına sızdırmıştır.

Olsun; son yazdığı "eser"de Gary, Emile Ajar'ı zaten öldürüyordu. "Çok eğlendim. Hoşçakalın ve teşekkürler" diyerek... ■

ROMAİN GARY'NİN TÜRKÇE'DEKİ KİTAPLARI

- Uçurtmalar
- Biletiniz Buraya Kadar
- Cennetin Kökleri
- Polonya'da Bir Kuş Var
- Şafakta Verilmiş Sözüm Vardı
- Kadının Işıgı
- Koca Tembel
- Onca Yoksulluk Varken (Emile Ajar)
- Yalan-Roman (Emile Ajar)
- Yıldızyiyiciler
- Kral Salomon'un BunaLIMI

Romain Gary 10 yıl evli kaldığı dönemin ünlü oyuncusu Jean Seberg'le...

AHMET ERHAN

Bugün De Ölmedim Anne

Yüreğimi bir kalkan bilip sokaklara çıktım
Kahvelerde oturdum çocuklarla konuştum
Sıkıldım, dertlendim, sevgilimle buluştum
Bugün de ölmedim anne

Kapalıydı kapılar, perdeler örtük
Silah sesleri uzakta boğuk boğuk
Bir yüzüm ayrılığa, bir yüzüm hayata dönük
Bugün de ölmedim anne

Üstüme bir silah doğruldu sandım
Rüzgar, beline dolandığında bir dalın
Korktum, güldüm, kendime kızdım
Bugün de ölmedim anne

Bana böylesi garip duygular
Bilmem niye gelir, nereye gider?
Döndüm işte; acı, yüreğimden beynime sızar
Bugün de ölmedim anne.

Gökyüzü Maviliğinden Soyunuyor

Gökyüzü maviliğinden soyunuyor
Gitsem kime, kalsam kimde, nereye kadar?
Sılasızım işte, gurbetim de yok
Adres defterime adlar değil
Yalnızlıklar yazılıyor.

Bir yanda yurdum ve uçurum sözcüklerindeki
O sersemce, o saçma uyak
-Demek ki, iki sözcükle de bir şiir yazılıyor
Yüreğimi, yüreğimi bir bıraksam
Dünyanın telaşına katılacak
Yine birileri dağlarda kahraman
Salonlarda mümin oluyor.

Gökyüzü maviliğinden soyunuyor
Akşamdandır diyorlar, dünya hala dönüyorsa
Öyle dalgın, umarsız...
Sorsam neyi, bağırsam kime, beni kim anlar?
Bir kaçık şair diyecekler
Anca yalnız, kanca yalnız...

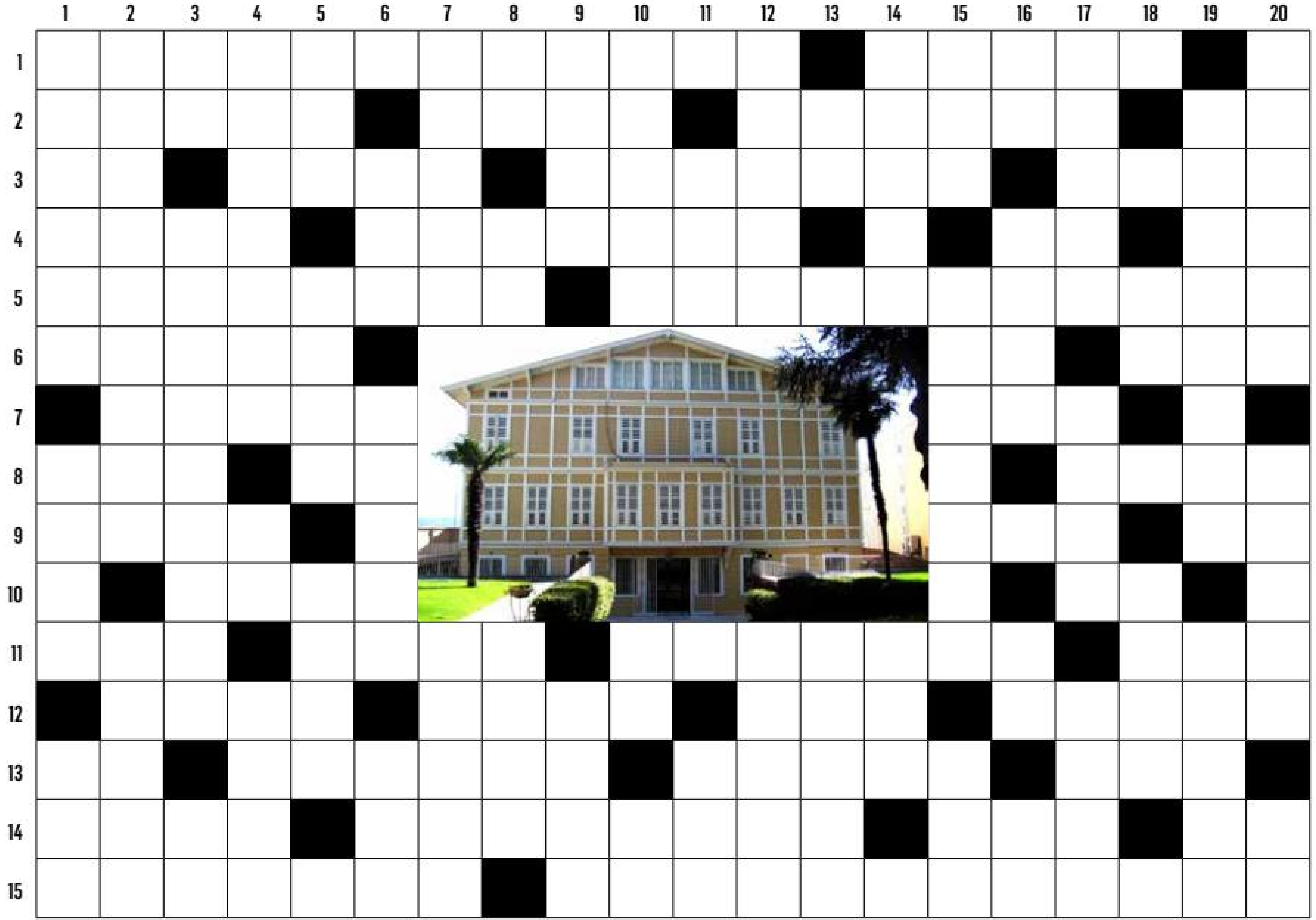
Deniz Kızı İçin Şiirler

Seni, gülüşü gül olup da açan kız
Uzandığım her kapıdan yüzümü saran esinti
Seni, yürüyüşü yağmur, kokusu nergis
Seni turuncu düş, seni deniz mavisi...
Eksik kalmış tek sözcüğü uzun bir şiirin
Bir dalın açmamış o son tomurcuğu
Yüreğime selamsız sabahsız girdiğin
Belli, geçerek o dikensiz yolu

Seni, yaz günleri topraktan tüten buğu
O bir anlık, bir soluk yağmurlardan sonra
Seni, sevincin yangını, acının külü
Gittin artık, bu şiirler kaldı bana

Gittin artık, ardında mavi bir tütsü
Saçarak, geniş ufuklarından sonsuzluğun
Ey kara sevdalarımın göçmen kuşu
Diyemem istesem de, seni unuttum...

SARIYER KÜLTÜR BULMACASI

SOLDAN SAĞA

1. "... ... Müzesi" (Resmini gördüğünüz Büyükdere'deki müze) – "... Köşkü" (Yeniköy-Tarabya yolu üzerindeki köşk). 2. Çocukluğu, gençliği Bebek'te, Rumelihisarı'nda geçen yazar ve devlet adamı Abdülhamit Tarhan'ın bir oyunu – Dar ve kalınca tahta – "Ural ... Klasik Otomobil Müzesi" (Ferahevler'deki müze) – Bir soru sözü. 3. Remzi Kitabevi (kısa) – "... Baba Tekkesi" (Rumelihisarı'ndaki tarihi tekke) – Türkiye'nin bir bölümü – Yapıt. 4. İnce bir şey yırtılırken çıkan ses – Bayağı, kaba biçimde – İlaç – Slovakya kısaltması. 5. Operasyon – Sarıyer'in bir mahallesi. 6. "... Suyu" (Kemer Mahallesi'nde bir mesire alanı) – Yemen plaka imi – İnce, keskin ses. 7. Kalıt – Fakat. 8. Yemin – Ayak – "... Paşa Yalısı" (Büyükdere'de bir yalı). 9. Bardak – "... Akkanat Anadolu Lisesi" (Uskumruköy'de bir lise) – Helyumun simgesi. 10. "... Köşk" (Emirgan'daki bir köşk) – Sporcu alkış ünlemi. 11. Prizden elektrik akımı almaya yarayan araç – İpi olan – Sarıyer'in bir semti – "... Gibson" (aktör). 12. Sarıyer'in unutulmaz bir futbolcusu – Bayındırlık – Bey, kumandan – "... Çıracıoğlu" (Hisarlı ünlü yazar). 13. Radyumun simgesi – Yedikule surlarındaki eski Bizans zindanı – Yetkin, olgun – İddia. 14. Arap Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü – Rumelihisarı'nda, önemli şahsiyet hapishanesi olarak kullanılmış kulenin adı – Bir göz rengi – Bir yüzey ölçüsü. 15. Sarıyer'in bir mahallesi – Sarıyer'in bir semti.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

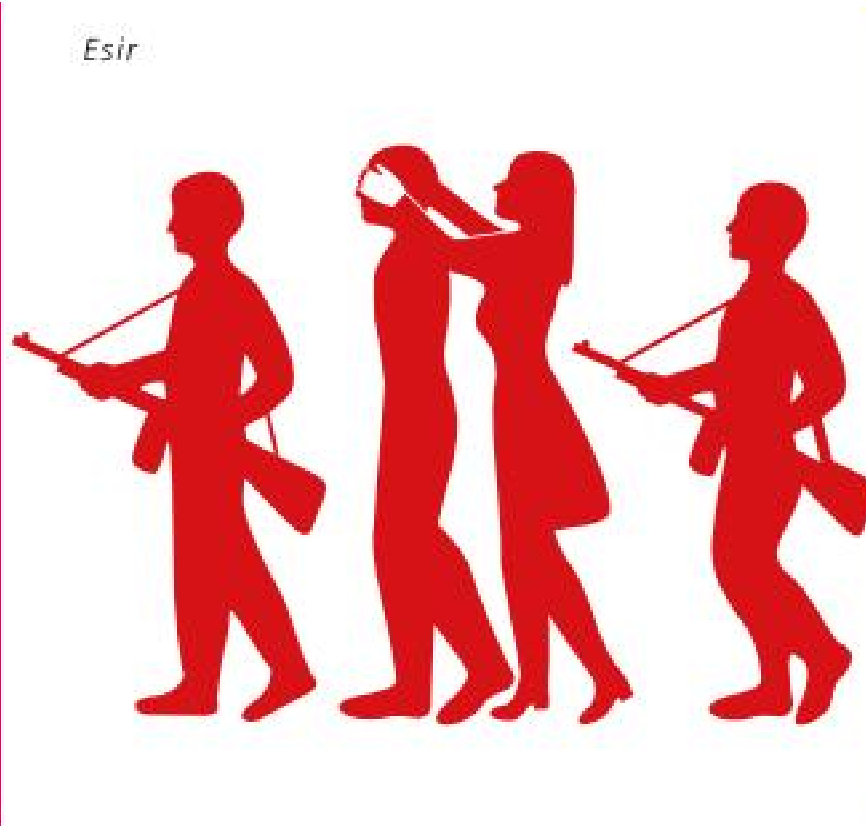
1. Sarıyer'in unutulmaz bir futbolcusu – "Mehmet ... Ersoy Mesire Yeri" (Bahçeköy'deki mesire alanı) – Bir kadın giysisi. 2. Sarıyer Piyasa Caddesi'nde, Rahmi Koç'a ait köşkte çekilmiş olan ünlü dizi – Amazon'daki bataklık, sık ormanlar. 3. Desibel (kısaltma) – Sarıyer'in bir mahallesi – Yabancı. 4. Merkez Mahallesi'ndeki milli park – Satrançta bir taş – Geri dönen. 5. Otlar – Paylama, azarlama – İngilizce "aslan". 6. Yer çatlağı – "... Sabancı Müzesi" (Emirgan'daki müze) – Yankı. 7. İklimleme aygıtı – "Büyük ..." (Garipçe Köyü yakınındaki bir koy). 8. Kabaca evet – Dalaşı olur – Belediyenin verdiği yapı izni. 9. "Falih Rıfkı ... Suyu" (Belgrad Ormanı'ndaki bir mesire alanı) – Yapılar, eserler. 10. Argoda "yok, kalmadı" – Aşamasız asker – Kurçatovyumun simgesi. 11. Kasık – "Altın... Plajı" (Rumeli Kavağı'ndaki bir plaj). 12. Sarıyer'in 27 mahallesinden biri – Bir tarafa yatırma, eğme. 13. Japonya'da kullanılmış eski bir hacim ölçüsü birimi – Maskara. 14. "... Paşa Yalısı" (Yeniköy'de bir yalı) – Bir renk. 15. İstek, arzu – Sarıyer'e bağlı bir semt ve mahalle – Polonyalı. 16. Arapçada ikinci harf – Çok önemli – Nevada (kısa) – Lityumun simgesi. 17. Kulak yıkama aleti – Resimli duvar ilanı – Temel, ana. 18. Sıvı ölçüm biriminin simgesi – Babanın erkek kardeşi. 19. "... Sultan Camii" (16. yüzyılda yaptırılan, İstinye'deki cami) – Alaturka müzik kurallarını inceleyen eser. 20. Sarıyer'in bir mahallesi – "... Baba Türbesi" (Yeni Mahalle, Liman Caddesi'ndeki türbe) – Endonezya plaka imi.

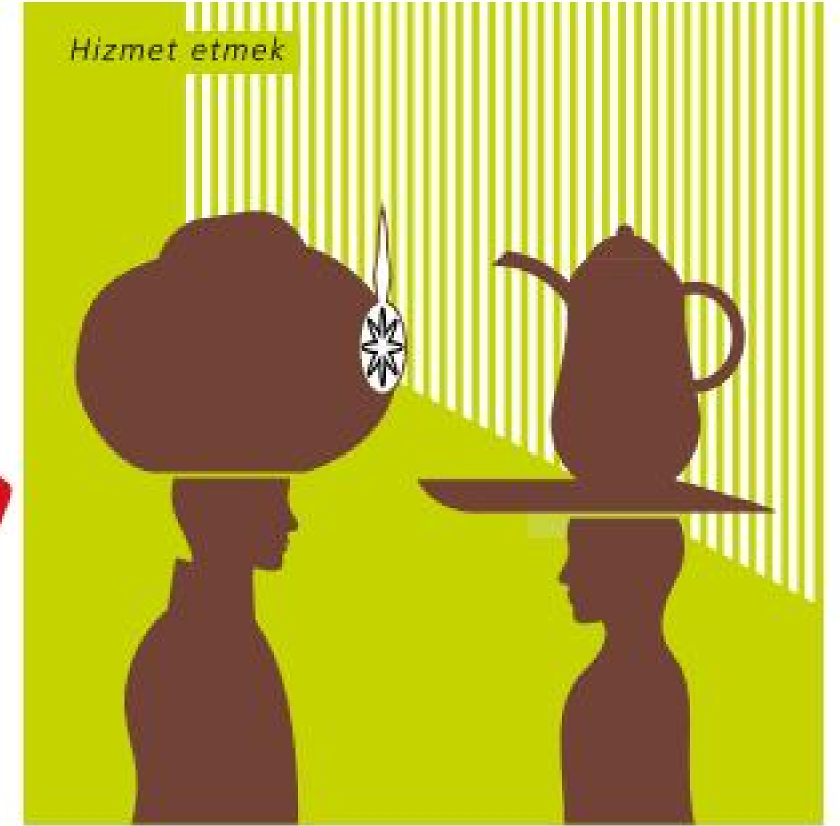
HAZIRLAYAN: **İLKER MUMCUOĞLU**

Yönetici avantajları...

Doğal haklar...

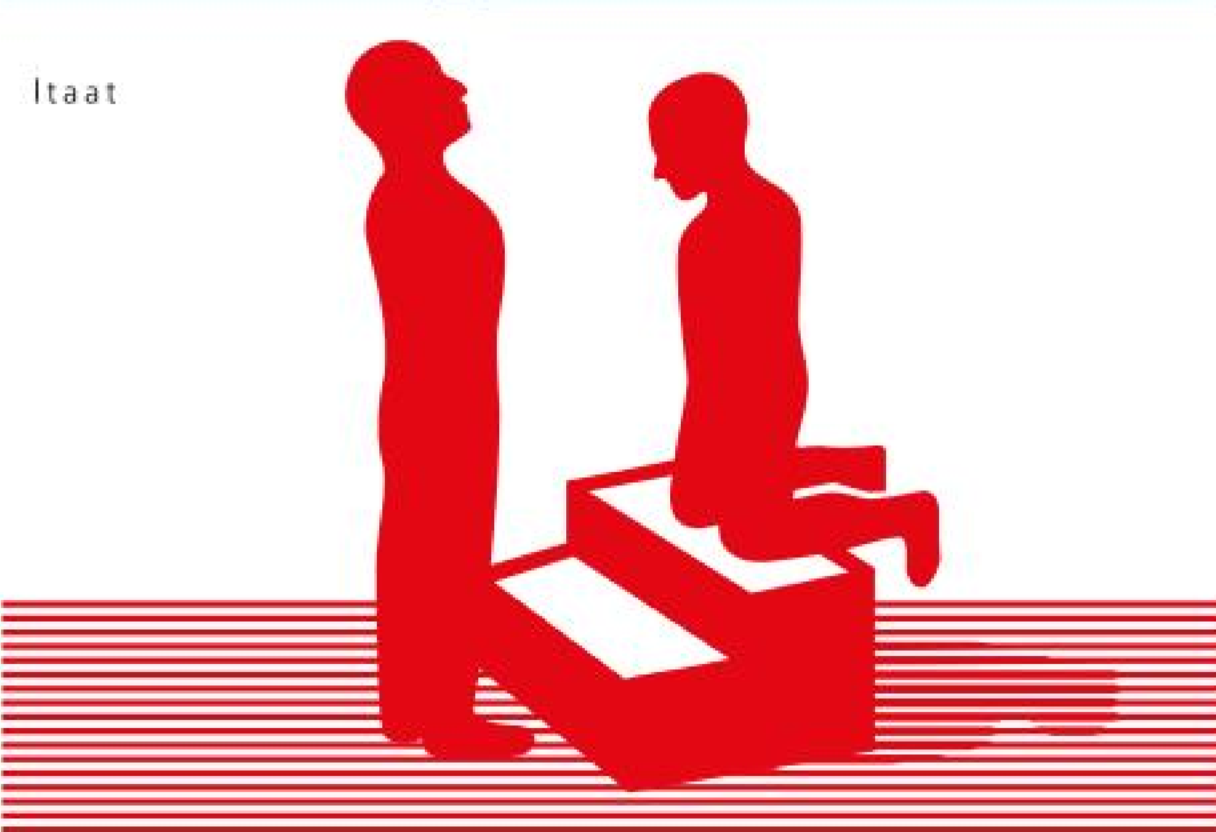

Bedel

Esir

Hizmet etmek

Tutunabilmek

İçerde ve dışarda

İtaat

Rastgele

ORHAN VELİ KANIK

(13 Nisan 1914 - 14 Kasım 1950)

İSTANBUL'U DİNLİYORUM

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı
Önce hafiften bir rüzgar esiyor;
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar, ağaçlarda;
Uzaklarda, çok uzaklarda,
Sucuların hiç durmayan çıngırakları
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Kuşlar geçiyor, derken;
Yükseklerden, sürü sürü, çığlık çığlık.
Ağlar çekiliyor dalyanlarda;
Bir kadının suya değiyor ayakları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Serin serin Kapalıçarşı
Cıvıl cıvıl Mahmutpaşa
Güvercin dolu avlular
Çekiç sesleri geliyor doklardan
Güzelim bahar rüzgarında ter kokuları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Başımda eski alemlerin sarhoşluğu
Loş kayıkhaneleriyle bir yalı;
Dinmiş lodosların uğultusu içinde
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Bir yosma geçiyor kaldırımdan;
Küfürler, şarkılar, türküler, laf atmalar.
Birşey düşüyor elinden yere;
Bir gül olmalı;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Bir kuş çırpınıyor eteklerinde;
Alnın sıcak mı, değil mi, biliyorum;
Dudakların ıslak mı, değil mi, biliyorum;
Beyaz bir ay doğuyor fıstıkların arkasından
Kalbinin vuruşundan anlıyorum;
İstanbul'u dinliyorum.